

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

**Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap**

H+ Gåsebäck

- en fallstudie om medskapande som ett verktyg för
socialt hållbar stadsförnyelse i Helsingborg

H+ Gåsebäck

- A case study on co-creating processes as a planning tool for socially
sustainable urban renewal in Helsingborg

Sarah Svensson

Självständigt arbete • 30 hp

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp, 2019

H+ GÅSEBÄCK

- en fallstudie om medskapande som ett verktyg för socialt hållbar stadsförnyelse i Helsingborg

H+ Gåsebäck

- A case study on co-creating processes as a planning tool for socially sustainable urban renewal in Helsingborg

Sarah Svensson

Handledare: Helena Mellqvist, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, Alnarp

Examinator: Gunilla Lindholm, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, Alnarp

Biträdande examinator: Marie Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, Alnarp

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Självständigt arbete i hållbar stadsutveckling

Kurskod: EX0859

Program/utbildning: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2019

Foton och figurer är framtagna av författaren om inget annat anges.

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Medborgardeltagande, medskapande, platsidentitet, dialogplanering, placekeeping, governance

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi

ABSTRACT

Traditionally, urban planning has been dominated by the so called rational planning model, characterized by a top-down oriented, bureaucratic decision-making process. The role and influence of citizens and non-governmental actors in the urban planning process have however been recognized as of growing importance during the last decades, in particular considering democratic and social aspects of sustainable urban development.

This case study aims to examine the role and opportunities of citizens to affect the urban planning process and also what obstacles might occur during a co-creating process, by studying a specific on-going co-creating oriented project in Gåsebäck, an industrial area located in the municipality of Helsingborg, Sweden. The area is currently undergoing an urban transformation towards mixed functions and settlement, hence the study further aims to examine if the co-creating process might generate new social values, and if so, which these values are and how they could be used to contribute to a social sustainability in the area in general in a long-term perspective.

Through participant observations of internal project group meetings and external meetings arranged by citizens involved in the project, as well as literature studies as a complementary method, the study found the role of citizens in the studied planning process to be dependent of the process design created by the project group, and that the degree of influence varies during different phases and activities in the project. Furthermore, the study found that the co-creating process does generate important values through the involvement of citizens, that could be used in the further development of Gåsebäck in general. Such values include strengthened social capital, a creative force, and experiences and relations connected to the area. These values could be used to contribute to a social sustainability in a long-term perspective, but might also, if not balanced, imply a risk of excluding other citizen groups from the area.

Keywords: Public participation, co-creating, place identity, dialogue planning, placekeeping, governance

SAMMANFATTNING

Traditionellt sett har stadsplanering dominerats av den så kallade rationella planeringsmodellen, kännetecknad av en top-downstyrd byråkratisk beslutsfattandeprocess. Betydelsen av medborgares och icke-statliga aktörers roll och inflytande över planeringsprocessen har dock växt under senare årtionden, särskilt med tanke på de demokratiska och sociala aspekterna av hållbar stadsutveckling.

Denna fallstudie syftar till att kartlägga medborgarnas roll och möjligheter att påverka planeringsprocessen, såväl som vilka hinder som kan uppstå under en medskapandeprocess, genom att studera ett pågående projekt med fokus på medskapande i Gåsebäck, ett verksamhetsområde i Helsingborgs kommun. Området står inför en omvandling och planeras utvecklas till blandad stad, varpå studien vidare syftar till att undersöka om medskapandeprocessen i sig genererar nya sociala värden, vilka dessa i så fall är, samt hur dessa värden kan användas för att bidra till en social hållbarhet i området ur ett mer långsiktigt perspektiv.

Genom deltagande observation vid interna projektgruppsmöten och externa möten arrangerade av medborgare som är involverade i projektet, samt dokument- och litteraturstudier, visade studien att medborgarnas roll i planeringsprocessen till stor del beror på processdesignens utformning, samt att graden av inflytande varierar under processens olika faser och aktiviteter. Vidare visade studien att medskapandeprocessen genererar viktiga värden genom medborgarnas inblandning, vilka kan användas i den vidare utvecklingen av Gåsebäck. Dessa värden utgörs av ett stärkt socialt kapital, en kreativ kraft samt erfarenheter av och relationer till platsen. Dessa värden kan användas för att bidra till en social hållbarhet ur ett långsiktigt perspektiv, men kan samtidigt om de inte balanseras innebära en risk att andra grupper exkluderas från området.

Nyckelord: *Medborgardeltagande, medskapande, platsidentitet, dialogplanering, placekeeping, governance*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	6
BAKGRUND	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
AVGRÄNSNINGAR	8
BEGREPPSDEFINITIONER	9
METOD	9
DOKUMENTSTUDIE	9
FALLSTUDIE	10
TEORETISKT RAMVERK	15
STYRNINGSFORMER	15
MEDBORGARDIALOG	16
PLACEMAKING OCH PLACEKEEPING	19
KRYPHÅL	22
REFERENSPROJEKT - KREATIV PLACEMAKING I ÖSTRA SORGENFRI, MALMÖ	23
KONTEXT	23
PROJEKTET REHAB KULTUR	23
FALLSTUDIE	24
GÅSEBÄCK I SITT SAMMANHANG	24
PROJEKTET PÅ DEN GAMLA BRANDSTATIONEN	27
DISKUSSION	47
MOTIVET BAKOM MEDSKAPANDE	47
KRYPHÅL SOM EN FÖRUTSÄTTNING FÖR KREATIV PLACEMAKING	48
GRADEN AV STYRNING	49
BALANSEN MELLAN DELTAGANDE OCH ANSVAR	51
FÖRTROENDE OCH LEGITIMITET	51
ATT TILLVARATA VÄRDEN OCH UPPNÅ EN LÅNGSIKTIGHET	52
UTVÄRDERING	55
LÅNGSIKTIGHET - EN UTMANING MED ATT ARBETA MED MEDSKAPANDE	55
METODDISKUSSION	56
SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	57
SLUTSATSER	57
FÖRSLAG INFÖR FORTSATT PROCESS	59
FÖRSLAG PÅ FORTSATTA STUDIER	61
SLUTORD	62
REFERENSER	63
PUBLIKATIONER	63
INTERNET	65
FÖRELÄSNINGAR	67
EMPIRISKA KÄLLOR	68

INLEDNING

Bakgrund

Samhällsplanering har traditionellt sett dominerats av den så kallade rationella planeringsmodellen, vilken kännetecknas av en byråkratisk top-down-styrning där beslut fattas av högre instanser utan medborgares eller andra aktörers aktiva inblandning. Utgångspunkten är att beslut fattas utifrån målet att generera största påvisbara nytta, alternativt att på bästa sätt tillgodose beslutsfattarens materiella intresse. Den förutbestämda formen för hur processen ska bedrivas ställer särskilda krav på planerare och leder till att processen blir mer icke-flexibel och byråkratisk. Detta styrningssätt har därför kritiserats som odemokratiskt, dåligt förankrat i verkligheten, ineffektivt och därmed utdaterat (Nyström & Tonell, 2012).

Forskare framhåller att det finns ett behov av att demokratisera planeringsprocessen, och att en djupare samverkan mellan statliga och icke-statliga aktörer, som näringsliv och medborgare, leder till mer demokratiskt förankrade, långsiktigt hållbara beslut, som dessutom bygger på ett bättre underlag eftersom det inkluderar flera olika perspektiv (Henecke & Khan, 2002; Edelenbos & Klijn, 2006). Resonemanget stöds av både internationella program och konventioner som *Agenda 21-programmet* (1992), *den Europeiska Landskapskonventionen* (2000), samt statliga offentliga utredningar som *Femton hinder för hållbar stadsutveckling* (2011). Dessa förespråkar ett utökat aktivt deltagande i beslutsprocesser som ett sätt att öka medborgarnas möjlighet till inflytande över sin egen omgivning, och bidra till en socialt hållbar stadsutveckling (Jansson et al., 2018; Mellqvist, 2017; Delegationen för hållbara städer, 2012; Tahvilzadeh, 2015). Över större delar världen pågår en trend där offentliga aktörer utforskar olika sätt att involvera både andra offentliga, semi-privata och privata aktörer i beslutsfattandeprocesser, och i västerländska demokratier har denna trend kommit att särskilt fokusera på att involvera medborgare på olika sätt (Edelenbos och Klijn, 2006).

I praktiken används medborgardialoger- och deltagande ofta av planerare på olika sätt, men på grund av olika juridiska och resursmässiga begränsningar blir medborgarnas faktiska inflytande många gånger lågt. Samtidigt påverkar maktförhållanden mellan involverade aktörer i stor grad utfallet, vilket kan ske på bekostnad av vissa grupper och en långsiktigt social hållbarhet. Då medborgarnas deltagande i processen ofta inte fungerar på det sätt som förväntas, kan syftet med det bli otydligt (Tahvilzadeh, 2015).

I Helsingborgs stad pågår för närvarande H+, ett omfattande stadsförnyelseprojekt i stadens södra delar, med en vision kring att utveckla området till blandad stad och länka ihop detta med centrum och kringliggande stadsdelar. Projektet betonar bland annat mångfald, öppenhet och gränsöverskridande samarbete, och ska genom medskapandeprocesser involvera medborgare, näringsliv och andra icke-statliga aktörer för att utveckla och testa nya idéer (Helsingborgs stad, 2011a) Men till vilken grad är det egentligen möjligt för dessa aktörer att påverka planeringsprocessen? Vilka faktorer avgör graden av deltagande och inflytande? Och hur kan eventuella värden som uppstår i samband med deltagande- och medskapandeprocesser användas i senare skeden av planeringsprocessen, och i förlängningen stadens utveckling?

Med grund i ovanstående är det intressant, att genom att studera maktförhållanden och relationer mellan involverade aktörer, undersöka och analysera medborgarnas möjlighet till inflytande i ett projekt med fokus på medskapande, samt undersöka de möjligheter och begränsningar som finns för medborgardeltagande och medskapande inom planeringsprocessen.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att kartlägga medborgarnas roll och möjlighet till inflytande över beslutsfattande i planeringsprocessen, samt vilka eventuella hinder för detta som kan uppstå. Studien syftar vidare till att undersöka om medskapandeprocessen i sig genererar nya sociala värden, vilka dessa i så fall är, samt hur dessa värden kan inkorporeras i planeringens senare skeden för att bidra till en social hållbarhet ur ett mer långsiktigt perspektiv.

För att undersöka detta görs en fallstudie med utgångspunkt i ett projekt med fokus på medskapande som bedrivs på den gamla brandstationen på Gåsebäck i Helsingborg, för att utifrån ett konkret exempel analysera relationen mellan, och inflytandet av olika involverade aktörer som en del av planeringsprocessen. Med grund i teori kring styrning, dialogplanering, placemaking och placekeeping ska medborgarnas roll i projektet på den gamla brandstationen hittills, samt deras möjliga roll i den framtida utvecklingen av området analyseras. Vidare syftar studien till att kartlägga utmaningar och utvecklingsmöjligheter som projektet står inför i den fortsatta omvandlingsprocessen av Gåsebäck från småskaligt verksamhetsområde till blandad stad.

Frågeställningarna som studien syftar till att besvara är;

- Vilken roll spelar stadens medborgare i det projekt som bedrivs på den gamla brandstationen på Gåsebäck i Helsingborg som en del av Gåsebäcks omvandling, och hur omfattande är medborgarnas egentliga inflytande över beslutsfattandet och processen?
- Vilka värden bidrar medborgarnas deltagande i projektet till idag, och hur kan dessa värden användas i planeringen och områdesförnyelsen av Gåsebäck för att bidra till en social hållbarhet ur ett långsiktigt perspektiv?

Avgränsningar

H+ är Helsingborgs mest omfattande stadsförnyelseprojekt i modern tid och inbegriper flera olika områden, varav Gåsebäck har valts ut som studieobjekt som geografisk avgränsning. Studiens utgångspunkt är ett projekt som bedrivs stadens gamla brandstation belägen på Gåsebäck, som genom en experimentell, icke-målstyrd process med fokus på medskapande och initiativ underifrån ska omvandlas från en tom byggnad, till en levande mötesplats och samlingspunkt för fri kultur. Projektet på brandstationen är ett delprojekt inom H+ och den process som ska förnya Gåsebäcksområdet. Valet av projekt motiveras av att det är ett aktuellt, intressant och konkret nedslag i planeringsprocessen, dels som ett steg i Gåsebäcks omvandling, men även som en del i H+-projektet som ska uppmuntra till nya arbetssätt och metoder. Projektet är vidare intressant sett till dess politiska kontext.

Tidsmässigt avgränsas studien till den period under vilken det har varit möjligt att följa projektet inom ramen för kursen, det vill säga januari-maj 2019. Att projektet ännu inte är helt genomfört är en avgränsande faktor för studien. Därför hanteras frågeställningens andra del, som i större utsträckning rör senare skeden av planeringsprocessen, som en diskussionsfråga baserat på det material som inhämtats.

Den aktörsanalys som gjorts inom studien avgränsas till att utgå ifrån fem huvudsakliga aktörsgrupper; *Stadens förtroendevalda politiker, fastighetsägare- och förvaltare, projektgruppen* (som driver projektet på brandstationen), *ambassadör* (som ingår i projektgruppen men analyseras separat), samt *lokala aktörer, medborgare och verksamheter*, som deltar i projektet.

Eftersom studien huvudsakligen utgår från sociala aspekter av planeringsprocessen kommer dess tyngd avseende hållbarhetsperspektivet ligga på vilka sociala effekter och hållbarhetsaspekter det studerade projektet kan förväntas leda till. Några av de ekologiska och ekonomiska aspekter av hållbarhetsperspektivet som projektet kan tänkas beröra lyfts i diskussionsavsnittet.

Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt förklaras några av de nyckelbegrepp som används i studien utifrån den arbetsdefinition av begreppen som studien utgår ifrån.

Finkultur - Med finkultur avses i studien kulturverksamhet som ofta anses vara mer bildande än andra kulturella uttryck, exempelvis opera, teater, och större konstupställningar, och ofta är kopplade till officiella kulturinstitutioner. Finkulturen har generellt ansetts som mer exkluderande då den i regel kräver inträden, och traditionellt har avsetts för vissa "kännare" snarare än den breda allmänheten.

Fri kultur - Med fri kultur avses i studien en mer folklig, informell och tillgänglig kultur, exempelvis inom street art, musik, filmskapande och konst, som sker utanför officiella kulturinstitutioner. Fri kultur i denna bemärkelse riktar sig i större utsträckning än finkultur mot den breda allmänheten, och kan i vissa avseenden liknas vid populärkultur. Var gränsen mellan finkultur och fri kultur går är inte klart definierat, men sett till ovanstående distinktioner kan två olika inriktningar urskiljas.

Social hållbarhet - Social hållbarhet är ett brett begrepp som innefattar flera olika sociala aspekter. Inom ramen för studien och dess avgränsningar syftar begreppet social hållbarhet i studien främst på processinriktade sociala hållbarhetsaspekter, som demokratifrågor, påverkansmöjligheter genom olika aktörers inflytande över processen och dess utformning, samt inkludering av olika samhällsgrupper i processen. Socialt kapital och identitetsskapande är ytterligare två exempel på aspekter som omfattas av det sociala hållbarhetsperspektivet (Tunström, 2015) och utgör en viktig del av studien.

METOD

I detta avsnitt beskrivs de metoder som har använts för insamling av det material studien grundar sig på, samt de olika tillvägagångssätt som har använts i arbetet.

Dokumentstudie

Vid dokumentstudier är det enligt Denscombe (2009) viktigt att ifrågasätta vem avsändaren är, vilka motiv den har, och vad syftet med dokumentet i fråga är för att kunna bedöma informationens autenticitet.

I studien har rapporter och andra dokument från exempelvis Statens offentliga utredningar (SOU) och Sveriges kommuner och landsting (SKL) använts i

syfte att skapa en förståelse för studiens övergripande tema, medborgardialog- och deltagande, i en svensk kontext. Dokumenten förefaller ha en hög autenticitet till följd av avsändarens trovärdighet, med ett huvudsakligt syfte att informera.

Granskning av Helsingborgs stads dokument och webbsidor som behandlar projektet H+ och omvandlingen av Gåsebäck använts i syfte att skapa en bild av Gåsebäcks och den gamla brandstationens rumsliga kontext, samt för att inhämta bakgrundsinformation till utformningen av H+ tänkta övergripande planeringsprocess med tyngd på medskapande och delaktighet. Som producerade och publicerade av kommunen förefaller dokumenten ha en hög autenticitet och en trovärdig avsändare. En del av dokumenten redogör dock för visioner av exempelvis processer eller möjliga framtidsbilder som därför kan komma att skilja sig från det verkliga utfallet, vilket bör uppmärksammas. I övrigt bedöms dokumentens huvudsakliga syfte vara informerande och faktabaserade (kring eventuella insatser som har gjorts etc.), men även till viss del marknadsförande för staden.

Fallstudie

Studien är utformad som en kvalitativ fallstudie, vilket enligt Denscombe (2009) kännetecknas av att ett specifikt fenomen granskas djupgående. Denna typ av metod är lämplig att använda när exempelvis processer, olika förhållanden och händelser behöver studeras mer ingående för att kunna nå viss information och komplexitet som inte kan inhämtas genom kvantitativa metoder. Flyvbjerg (2006) lyfter på ett liknande sätt att fallstudier kan komplettera kvantitativa metoder, och att det finns en styrka i att använda praktisk, erfarenhetsbaserad kunskap utöver teoretisk. Denscombe (2009) menar vidare att fallstudier skapar utrymme för att använda flera olika sorters metoder och källor, så kallad triangulering, vilket ökar studiens validitet genom att belysa det valda fallet ur flera olika vinklar, något som även betonas av Johansson (2007). I studien har därför en kombination av dokumentgranskning och deltagande observationer vid ett flertal olika möten använts i syfte att samla ett flertal infallsvinklar och perspektiv på det studerade fallet.

Deltagande observation

Deltagande observation är en kvalitativ metod som är lämplig att använda i fall då forskaren behöver ta sig in i en process och observera denna inifrån för att kunna skapa en djupare förståelse och se samband mellan flera olika faktorer.

Observationen kan ske öppet eller dolt. En erkänd närvaro av forskaren riskerar dock påverka den naturliga miljö som ska observeras, men krävs i en del fall för att kunna få tillträde till miljön. Samtidigt ger en öppenhet i forskarrollen en möjlighet att

dokumentera observationen kontinuerligt under dess gång vilket förhindrar bortfall av information och leder till att materialet får en större reliabilitet. Samtidigt är det positivt ur ett forskningsetiskt perspektiv, då deltagarna kan ge informerat samtycke, vilket inte är möjligt under en dold observation eftersom deltagarna inte är medvetna om att de observeras.

Vid deltagande observation kan det i en del fall vara en fördel att inte på förhand definiera särskilda punkter som ska observeras. Detta tillvägagångssätt syftar till att träda in i situationen förutsättningslöst, och kan användas för att få en djupare infallsvinkel från den studerade gruppens perspektiv. För att säkerställa materialets validitet är det vidare efter en observation positivt att återkoppla till deltagarna och gå igenom det insamlade materialet tillsammans, eftersom det ger de medverkande en chans att bekräfta vad som sagts, och på så sätt undvika missuppfattningar som kan påverka studiens utfall (Denscombe, 2009).

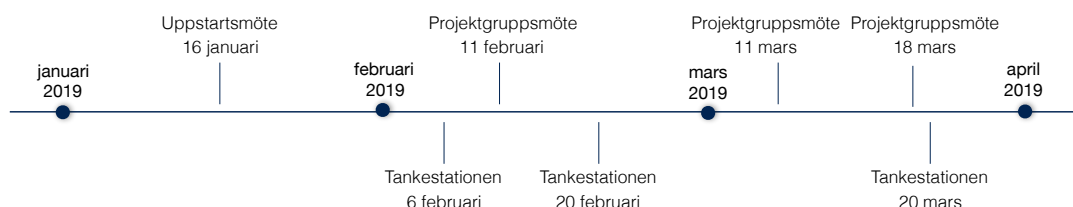
Arbetsprocess

Deltagande observationer genomfördes vid totalt sju tillfällen, vid ett uppstartsmöte, vid tre interna möten mellan medlemmarna i den projektgrupp (se mer om projektgruppen på s. 26 och 34) som driver projektet på den gamla brandstationen, samt vid tre av Tankestationens möten, vilka arrangeras av medborgare som på olika sätt är involverade i projektet på brandstationen (se mer om Tankestationen på s. 37-38).

Samtliga av studiens deltagande observationer skedde med deltagarnas vetskap kring forskarens roll, vilket kan ha påverkat den naturliga miljö som skulle observeras. Detta var oundvikligt i de fall då deltagandet rörde interna projektgruppsmöten eftersom dessa krävde tillträde. Observationer vid övriga möten kunde ha skett dolt, men för att få informerat samtycke och undvika forskningsetiska problem genomfördes observationerna med deltagarnas vetskap. En annan fördel med öppenheten i forskarrollen var att anteckningar kunde tas kontinuerligt under hela observationerna utan risk för avslöjande, vilket förhindrade eventuellt bortfall av information.

Inspelning och transkribering av observationerna gjordes inte, vilket påverkar studiens transparens. Valet grundade sig dels i observationernas omfattning (ca två timmar per observation), och dels i antalet deltagande som samtycke till detta skulle krävas från. Mötena var inte heller direkt inriktade på studiens fokusområde (liksom exempelvis intervjuer hade varit), varpå delar av mötena rörde ämnen som inte var relevanta för studien. Att spela in och transkribera dessa delar vore därför omotiverat för studien, och för tidskrävande i förhållande till utbytet.

Figur 1 redovisar en tidslinje över studiens arbetsprocess och de möten observationerna har skett vid. Nedan följer en mer utförlig beskrivning av vilka som deltog vid mötena, hur observationerna genomfördes, samt hur det insamlade materialet har bearbetats.

Figur 1, Tidslinje över arbetsprocess.

Uppstartsmöte

Den 16 januari 2019 genomfördes den första deltagande observationen vid ett uppstartsmöte på stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborg. Vid detta möte medverkade två medlemmar ur projektgruppen, en kommunikationsstrateg som även har forskat kring medskapande i stadsförnyelseprojektet H+ tidigare, och en etnolog från Campus Helsingborg, som bland annat forskar om människors relation till platser och platsutveckling. Syftet med uppstartsmötet var att föra en generell diskussion om projektets inriktning och lyfta eventuella utmaningar inom projektet inför ett nytt forskningsprojekt, där bland annat forskaren från Campus Helsingborg ska studera omvandlingsprocessen av Gåsebäck. De huvudsakliga ämnen som lyftes under mötet var projektgruppens fortsatta roll och förhållningssätt till projektet på brandstationen och medborgarna som deltar i projektet, samt den politiska kontext som omger projektet och hur denna kan påverka projektets genomförbarhet och utfall.

Observationen föregicks inte av några strukturerade förberedelser. Syftet med detta var att få en öppen ingång till projektet och låta diskussionen vara mer generell än styrd, för att låta deltagarna ta upp aspekter av projektet som de upplever som intressanta eller problematiska. Anteckningar togs kontinuerligt under hela observationen av mötet, och sammanställdes samma dag i syfte att förhindra bortfall. Därefter strukturerades anteckningarna upp efter de olika teman som tagits upp under mötet. Anteckningarna analyserades och kategoriserades därefter enligt studiens aktörsanalys (se fig. 12, s. 33).

Projektgruppens interna möten

Deltagande observationer vid projektgruppens interna möten inom projektet på den gamla brandstationen genomfördes vid tre tillfällen, den 11 februari, samt den 11 och 18 mars 2019.

Observationerna föregicks inte av strukturerade förberedelser, bortsett från att ramen för studiens syfte och frågeställningar fanns att utgå ifrån. Detta tillvägagångssätt syftar till att träda in i situationen förutsättningslöst, och kan användas för att få en djupare infallsvinkel från den studerade aktörsgruppens perspektiv. Istället för att lyssna efter förutbestämda punkter var målet att observera vad projektgruppens medlemmar själva uppmärksammade som centralt, deras erfarenheter och synvinklar på projektet, samt förhållanden mellan projektgruppens egen roll och övriga involverade aktörer.

Vid samtliga observationstillfällen togs anteckningar kontinuerligt under hela observationen. Efter observationen strukturerades anteckningarna upp, fylldes i och renskrevs i syfte att förhindra bortfall av information. Punkter av relevans för studiens ämne och besvarande av dess frågeställningar sorterades sedan ut från stoffet för vidare analys enligt studiens aktörsanalys (se fig. 12, s. 33).

Observationerna krävde tillträde vilket kan ha påverkat resultatet eftersom dessa inte kunde ske dolt. Däremot gav detta möjlighet att få deltagarnas samtycke till medverkan, vilket är positivt ur ett forskningsetiskt perspektiv. Inför och efter mötena fanns möjlighet att ställa frågor om projektet och aktuella diskussioner, varpå forskarrollen stundtals har varit mer aktivt deltagande, och inte enbart passivt observerande. För att inte påverka den naturliga miljön och konversationerna mellan projektgruppens medlemmar antecknades eventuella frågor som uppstod under observationen, och ställdes sedan efter mötet. Detta gav även projektgruppen tillfälle att bekräfta eventuella punkter som varit oklara.

Tankestationen

Deltagande observationer har även vid tre tillfällen, den 6 och 20 februari, samt den 20 mars 2019 genomförts vid Tankestationens öppna möten på den gamla brandstationen på Gåsebäck i Helsingborg. Vid det första mötet deltog totalt tolv personer under mötet, varav tre kvinnor och nio män. På det andra mötet deltog totalt femton personer, varav en kvinna och resterande män, samt två barn till en av deltagarna. På det tredje mötet deltog tio deltagare, varav fyra kvinnor och resterande män. Deltagarna bestod huvudsakligen av medborgare och grupper med intresse av att hyra lokal på brandstationen i framtiden för företags- eller fritidsverksamhet, alternativt med intresse av att stötta och coacha dessa, men även av ett antal medborgare som av andra anledningar var intresserade av eller nyfikna på

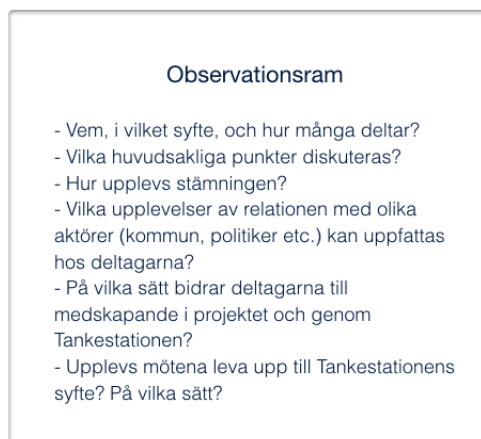
utvecklingen. Vid varje möte deltog nästan enbart nya deltagare som inte medverkat under observationerna av tidigare möten, dock fanns ett par återkommande deltagare.

Till samtliga observationer medtogs en på förhand uppgjord ram (se fig. 2) över punkter som särskilt skulle observeras. Punkterna underlättade för att kunna fokusera på vad som skulle observeras, vilket var positivt eftersom det emellanåt fanns många deltagare på plats, och att diskussionerna ibland svävade ut till mer eller mindre relevanta ämnen för studien. Ramen utgjorde en avgränsning för mängden material som samlades in, vilket underlättade bearbetningen av detta. Punkterna följdes dock inte strikt utan sågs som vägledande, och eventuella ämnen av relevans för studien som kom upp men inte rörde punkterna inkluderades.

Anteckningar togs kontinuerligt under varje observation. Direkt efter varje observation sammanställdes och strukturerades anteckningarna upp efter de olika punkterna i mallen. Punkter av relevans för studien och besvarande av dess frågeställningar sorterades därefter ut för vidare analys (se fig. 12, s. 33).

Analys och tolkning av material

Det empiriska material som insamlats under observationerna har utifrån de fem involverade aktörsgrupperna *förtroendevalda politiker, projektgrupp, ambassadör, fastighetsägare/förvaltare* samt *medborgare och verksamheter* bearbetats, tematiserats och analyserats utifrån aspekterna *roll, uppgift, motiv* och *tillgängliga resurser*. Sammanvägningen av dessa aspekter ger en översiktlig bild av respektive aktörs roll och inflytande i projektet, och har använts till grund för resultat- och diskussionsavsnittet (se fig. 12, s. 33). För att säkerställa att rollerna uppfattats på rätt sätt medtogs modellen till en av observationerna av projektgruppens interna möten, där den bekräftades av projektgruppens medlemmar.

Figur 2, Observationsram.

TEORETISKT RAMVERK

I detta avsnitt ges en teoretisk överblick över studiens olika fokusområden med grund i befintlig forskning. Avsnittet inleds med övergripande teori kring den politiska styrningsprocessen, följt av en redogörelse för medborgardialogens motiv och möjligheter, samt ett kritiskt perspektiv på medborgardialog. Därefter introduceras mer specifik teori för det studerade fallets inriktning, i form av placemaking, placekeeping och kreativa kryphål.

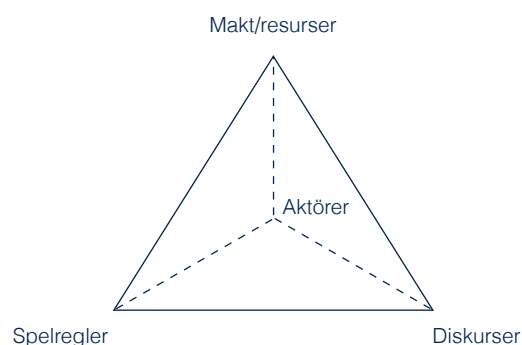
Styrningsformer

Traditionellt sett har den politiska styrningsprocessen bedrivits i form av *governmentstyrning*, vilket kan beskrivas som ett top-downriktat styrningssätt. Detta kännetecknas av att beslut fattas av statliga instanser utan medborgarnas eller andra icke-statliga aktörers aktiva inblandning i den politiska processen. Styrningssättet har kritiserats som utdaterat, ineffektivt och illegitimt, vilket har resulterat i ett styrningsskifte från *government* till *governance* (Jansson et al., 2018). Buizer et al. (2015) och Jansson et al. (2018) beskriver att detta skifte innebär att de statliga instansernas styrning över den politiska beslutsprocessen har reducerats, och istället decentraliserats till olika icke-statliga aktörer som företag, medborgarråd och ideella föreningar. Med *governance* som styrningssätt sker framtagandet av politiken i större utsträckning av nätverk av både icke-statliga och statliga aktörer, där delegeringen av ansvar och makt ger icke-statliga aktörer ett större inflytande över planeringsprocessen än tidigare (Buizer et al., 2015; Jansson et al., 2018). Den grundläggande idén kring *governance* som styrningsform är att ingen aktör ensam besitter kunskapen att lösa kollektiva problem, varför flera olika aktörer är beroende av att samarbeta och bidra med olika erfarenheter, för att finna nya, mer effektiva lösningar (Mellqvist, 2017; Jansson et al., 2018). Statliga aktörer kan dock styra projekt med olika nivåer av inflytande, från starkt ledande till i princip frånvarande. På samma sätt kan inflytandet av bottom-up-initiativ variera i olika projekt och delar av processen (Buizer et al., 2015). *Governance* behöver dock inte innebära att icke-statliga aktörer som medborgare involveras kring samtliga nivåer av policy- och beslutsfattande. Makt över strategiska beslut tenderar fattas av en central aktör, medan makt över genomförande och fysiska aktiviteter inom processen tenderar överlåtas till andra involverade aktörer i större utsträckning (Smith et al., 2014).

Trots ett reducerat inflytande i planeringsprocessen jämfört med tidigare, besitter kommunen genom sin politiska makt dock fortfarande en viktig roll och ett särskilt ansvar att tillvarata och främja demokratiska värden i planeringsprocessen

(Henecke & Khan, 2002). Vidare har kommuner i egenskap av lokala institutioner identifierats som den instans som direkt avgör om exempelvis medborgardeltagande i styrningen uppmannas eller hindras lokalt (Buizer et al., 2015).

Figur 3 redovisar fyra huvudkomponenter av styrning; *Makt och resurser*, *aktörer*, *diskurser* och *spelregler*. Dessa kan användas vid analys av governance- och policyåtgärder. *Makt och resurser* kan utgöras av exempelvis ägarskap, finansiella resurser, expertis, legitimitet eller erfarenhet, vilket även påverkar maktförhållanden mellan involverade aktörer. *Aktörer* åsyftar de individer

Figur 3, The policy arrangement model. Egen illustration utifrån Buizer et al. (2015).

eller grupper som deltar i processen. *Diskurser* kan beskrivas som ett inom nätverket överenskommet eller bestämt sätt kring hur man talar om eller förhåller sig till idéer, koncept och andra frågor. *Spelregler* innebär de möjligheter och hinder som finns för aktörerna att agera, både i form av formella lagar och informella regler och förutsättningar som finns för exempelvis kommunikation. Dimensionerna kan visualiseras i form av en tetraeder, där varje hörn representerar en dimension av governanceprocessen. De fyra dimensionerna är sammanlänkande och står i relation till varandra, varpå en förändring av en dimension i sin tur kommer påverka övriga dimensioner, och vidare förändra hela figurens, eller processens, form (Buizer et al., 2015; Jansson et al., 2018).

Medborgardialog

Motiv och möjligheter

Att arbeta med medborgardialog är en dominerande trend inom offentliga styrformer, särskilt samhällsplanering, som generellt uppfattas syfta till att fördjupa demokratin, samt öka förtroendet och legitimiteten för den representativa demokratin (Tahvilzadeh, 2015). Medborgardialog innefattar flera typer av aktiviteter där offentliga aktörer, som kommunen, bjuder in medborgare att delta i planeringen på olika sätt. Detta innebär också olika grader av inflytande, från att anordna samråd eller workshops där synpunkter inhämtas, till att delegera vissa delar av beslutsfattandet till medborgargrupper (Lindholm et al., 2015).

Edelenbos och Klijn (2006) menar att medborgardialog generellt kommer till stånd när medborgarna blir inbjudna att delta, exempelvis av kommunen. Författarna skiljer på en bred och djup involvering av deltagare, och menar att en kombination av dessa leder till berikade lösningar och resultat. Deltagandets bredd avser den räckvidd av olika aktörer med skilda intressen som involveras i processen, vem som bjuds in att delta, och vilken information som skickas ut kring hur och på vilka sätt medborgarna kan delta. Deltagandets djup åsyftar graden och typen av inflytande medborgare har över både processen i sig och det slutliga resultatet. För att kartlägga deltagandets djup används enligt författarna ofta olika varianter av dialogtrappor, generellt inspirerade av Arnsteins dialogtrappa från 1969 (Arnstein, 1969).

Den variant som används av Edelenbos och Klijn (2006) kategoriserar medborgarnas delaktighet i fem olika grader; *Informing*, *consulting*, *advising*, *co-producing* och *co-deciding*, vilka också innebär fem olika grader av inflytande över processen och resultatet.

Figur 4, Dialogtrappan. Egen illustration utifrån Edelenbos & Klijn (2006).

Lindholm (2015) uppmärksammar vidare medborgardialogens potential att skapa eller stärka socialt kapital. Socialt kapital beskrivs som sociala band, tillhörighet och tillit som stärker relationen och sammanhållningen både som *sammanbindande* inom grupper, *överbryggande* mellan olika grupper eller nätverk, eller *länkande* mellan olika aktörsgrupper med olika maktpositioner. Socialt kapital är viktigt för samhällsutveckling på olika sätt, exempelvis genom att bidra till en gemenskap, trygghet och en större möjlighet för människor att genomdriva förändringar genom att kunna organisera sig kring gemensamma intressen. Mattijssen et al. (2017) lyfter därutöver betydelsen av socialt kapital som en resurs vid exempelvis placekeeping (se vidare s. 20-23).

Dialog- och deltagandeplanering innefattar ett flertal olika metoder och tillvägagångssätt som kan användas för att föra dialog. Ett exempel är *konnässörmetoden*, som utvecklats av Mellqvist et al. (2016), för långsiktig deltagandeplanering som utgår ifrån dialog. Metoden syftar till att förbättra kommunikationen i beslutsfattandeprocessen genom att involvera lokala aktörer och tillvarata deras erfarenheter av landskapet. Utgångspunkten är att de lokala aktörerna, så kallade konnässörerna, genom sina vardagliga upplevelser, perspektiv och relationer till platser är experter på landskapet (Mellqvist et al., 2016; Mellqvist, 2017). Dessa erfarenheter benämns inom teorin som *sense of place*, och avser den personliga relation till och upplevelse av en plats som skapas när en person använder

eller vistas på platsen. Mellqvist (2017) menar att dessa erfarenheter kan användas som ett verktyg inom planering, varpå konnässörerna bör representera de lokala aktörerna i planeringsprocessen samt ges ett inflytande över planeringen. Författaren lyfter vidare betydelsen av att planeraren beaktar konnässörernas erfarenheter för att kunna utveckla platsen på ett sätt som tar hänsyn till de människor som använder den, och respekterar den betydelse platsen har för dem.

Nyström & Tonell (2012) menar att samhällsplanering idag och i framtiden, till följd av begränsade markresurser, i allt större utsträckning kommer handla om förvaltning av befintliga bebyggda områden snarare än nyproduktion, som exempelvis ombyggnad, områdesförnyelse, och upprustning. Detta innebär att befintliga värden, som lokal kännedom och erfarenheter hos invånare som bor och är verksamma i och kring området, kan tillvaratas i planeringen. Författarna menar, i likhet med Mellqvist (2017), att dessa värden kan inkorporeras i omvandlingen och bidra till att skapa meningsfulla platser för medborgarna, som är den aktörsgrupp som också ska bruka dessa platser i framtiden.

Inom deltagandeplanering behövs nya arbetsmetoder som tar hänsyn till medborgardeltagande och att delade erfarenheter utvecklas. Vikten av att medborgare involveras genomgående i hela processen, och exempelvis inte enbart i början, betonas för att dessa ska kunna påverka. Eftersom kommunala tjänstemän och förtroendevalda politiker även deltar i processen är det viktigt att diskutera ämnen som politik och ekonomi av relevans för processen med deltagarna för att skapa en transparens (Mellqvist et al., 2016). Författarna identifierar vidare förtroende mellan aktörer som planerare och medborgare som en förutsättning för en framgångsrik samverkansprocess (Mellqvist et al., 2016; Mellqvist, 2017). Att högre instanser eller aktörer med större makt skapar felaktiga förväntningar, försöker manipulera processen eller glömmer att återkoppla är exempel på faktorer som kan skada medborgarnas förtroende för exempelvis kommunen (Lindholm, 2015).

Kritiska perspektiv

Kritiker menar att medborgardialog kan användas som ett skendemokratiskt sätt att styra medborgarna i den riktning som passar makthavarna och deras intressen. Dessa hävdar att syftet snarare är att förnya och anpassa den offentliga sektorn efter en nyliberal era, på ett sätt som medborgarna uppfattar som positivt för dem och därför legitimerar, utan att det egentligen innebär en omfördelning av makt till deras fördel. Uppmärksamhet och kritik bör därför riktas mot vilka motiv som ligger bakom makthavares initiativ till ökat medborgardeltagande (Tahvilzadeh, 2015).

Ur ett maktperspektiv på medborgardialog är det viktigt att ifrågasätta vilka metoder som används för att lyfta medborgarnas perspektiv, vilken kunskap och

erfarenhet som anses som värdefull, och vem som gör denna bedömning. Beroende på bedömningen och maktfördelningen kan processen antingen verka inkluderande, eller reproducera och förstärka befintliga maktstrukturer. Samtidigt bör det inte glömmas att medborgare ibland saknar den expertis som exempelvis tjänstemän besitter kring vissa val och överväganden som måste göras. I en del fall kan fall medborgare till och med motverka en demokratisk utveckling genom att driva en specifik fråga särskilt starkt, varför det är viktigt att uppnå en balans mellan de olika parter som ingår i dialogen (Listerborn & Claesson, 2013).

Möjligheten att använda sig av medborgardeltagande i planeringsprocessen beror även på vilket skede processen befinner sig i. I ett tidigt skede är det relativt enkelt, men ju längre fram processen skrider desto svårare blir det att påverka. Listerborn (2015) menar att den offentliga sektorns minskade möjlighet att påverka byggandet, till fördel för större byggbolag som generellt agerar utifrån ekonomiska intressen och en agenda som är formulerad utanför kommunen, har lett till förändrade villkor för makt och inflytande i planeringsprocessen. I samband med detta minskar både kommunens och medborgarnas inflytande över utvecklingen (Listerborn, 2015).

SKL (2013) för vidare ett resonemang kring att medborgare kan uppleva det som svårt att orientera sig i kommunala processer och därför inte alltid vet hur de ska göra för att kunna delta, vilket utgör ett hinder för medborgardialog. För medborgarnas del menar Tahvilzadeh (2015) dessutom att de möjligheter som finns för deltagande inte har någon betydelse för *om* det faktiskt påverkar beslutsfattandet i slutändan, och att det därför finns ett behov av bättre återkoppling till deltagarna kring vilken grad deltagandet egentligen påverkade resultatet. Detta menar även Mellqvist (2017), Lindholm (2015) och SKL (2013) är avgörande för att skapa ett förtroende mellan parterna. Därutöver har genomförda utvärderingar visat att medborgare uppfattar det som viktigt att få återkoppling även från de förtroendevalda kring hur de ser på vad som framkommit av dialogen (SKL, 2013).

Placemaking och placekeeping

Placemaking

Enligt Dempsey et al. (2014) innebär placemaking att forma och skapa högprofilerade och högkvalitativa offentliga platser i staden som bidrar både till en ökad livskvalitet för människor, men även sociala och ekonomiska nyttor för det lokala samhället. Markusen & Gadwa (2010) lyfter specifik betydelsen av *kreativ placemaking*, och beskriver detta som ett samarbete mellan en blandning av offentliga och privata aktörer från olika sektorer, som syftar till att forma en plats

fysiska och sociala karaktär och identitet utifrån kulturella aktiviteter och platsens unika karaktär. Fyra mål för kreativa placemakingprojekt som lyfts är; *Att stärka och förbättra lokala nätverk av kreativa verksamheter, att stärka deras fäste i samhället, att förbättra livskvaliteten, samt att stärka lokala ekonomier*. Kreativ placemaking innebär en decentralisering av den kulturella verksamheten i staden, där den uppstår på exempelvis övergivna eller oanvända byggnader och platser, till skillnad från hur denna traditionellt sett koncentreras till en särskilt kulturell institution i staden. Författarna menar att kreativa platser fungerar som kulturella inkubatorer som stimulerar nya produkter, jobb och nästa generation av entreprenörer och kulturidkare, och på sikt väsentligen bidrar till den lokala ekonomins utveckling. Kreativ placemaking bidrar vidare till att platsen attraherar fler människor, befolkas och upplevs som tryggare, samtidigt som förutsättningarna för en diversitet i staden ökar. Komponenter som lyfts som bidragande till en framgångsrik placemaking innefattar *kreativa initiativtagare, att utgå ifrån platsens särskilda karaktär, att mobilisera stöd från medborgare, kulturella verksamheter och den privata sektorn, samt att bygga partnerskap och samarbeten* (Markusen & Gadwa, 2010).

Markusen & Nicodemus (2014) uppmärksammar att kreativa placemakers dock ofta står inför hinder, som exempelvis svårigheter att skapa samarbeten till följd av samhällets och högre institutioners skepticism mot kulturella verksamheter, att finansiera sina verksamheter, och att undvika att bli undanträngda av gentrifiering. Å andra sidan lyfter författarna att en framgångsrik placemaking även kan bidra till gentrifiering i sig, och tränga undan mindre kreativa aktörer eller andra utsatta grupper i området som en utmaning. Listerborn & Claesson (2013) menar att en annan utmaning med identitetsskapande och placemaking, är att *vem* som skapar (eller bjuds in att skapa) platsen och identiteten också påverkar normen för vem som avses vistas där och engagera sig i platsen, vilken även lyfts av Högdahl (2007) och Castell (2010). Att överlåta detta ansvar till medborgare och grupper som tenderar handla efter privata intressen framför intressen som exempelvis social inkludering, kan leda till att en form av "privatisering" av platsen sker, som också innebär att vissa informella regelverk kring hur platsen får användas uppstår. Författarna exemplifierar detta med hur kultur i form av konst kan tolkas på olika sätt av olika medborgare, och därför verka exkluderande och påverka vilka grupper som använder platsen Listerborn & Claesson (2013).

Placekeeping

Dempsey et al. (2014) problematiserar hur satsningar och investeringar ofta görs i placemaking, men att placekeeping, vad som händer med platserna efter placemaking och hur platserna långsiktigt förvaltas och underhålls, å andra sidan ofta prioriteras

lågt. När placemaking av en plats väl är genomförd förväntas den fortsatt förvaltas automatiskt utan planerarnas vidare inblandning, vilket påverkar bevarandet av platsens nya karaktär och viljan hos människor att komma tillbaka dit.

Att uppnå en långsiktig placekeeping förutsätter effektiv styrning och beslutsfattande. Detta kan ske genom en *state-centered model*, där kommunen står för planering, genomförande och förvaltning av platsen, en *market-centered model*, som involverar en privat, vinstdrivande organisation som är anställd inom den offentliga sektorn, eller en *user-centered model*, där platsens användargrupper, icke-statliga aktörer och andra lokala intressenter är involverade i placekeeping. Ett starkt partnerskap och samarbete mellan de aktörer som är ansvariga för platsen har visat sig ha en allt större betydelse för att uppnå placekeeping. Samarbetet och ansvaret kan regleras genom formella och informella överenskommelser. En utmaning som identifieras kring samverkan för att uppnå långsiktig placekeeping, är att få partnerskapen att bestå även på längre sikt. Detta på grund av aktörernas olika intressen och investeringar i form av tid och ekonomiska medel (Dempsey & Smith, 2014). Skiftet till governance som styrningsform har öppnat upp för flera källor av finansiering av offentliga platser, vilket utgör en möjlighet då den offentliga sektorn tenderar prioritera att investera i placemaking framför placekeeping. Eftersom offentliga platser är just offentliga och inte tillhörande en privat aktör, står dock den offentliga sektorn fortfarande i de flesta fall för finansieringen (Smith et al., 2014). Att öppna upp placekeeping-processen för lokala, icke-statliga aktörer kan både tillvarata deras resurser och öka demokratiseringen av processen. Det är dock viktigt att inte enbart lägga över ansvaret till aktörerna, utan att undersöka varje aktörs kapacitet att bidra och forma deltagandet därefter (Smith et al., 2014).

Dempsey & Smith (2014) menar att planeringen, eller designen, av en plats är avgörande för hur den senare kommer förvaltas. En bristande dialog mellan planerare och förvaltare kan resultera i hinder för förvaltningen, eller att platsen inte kan förvaltas på ett sätt som gör att den uppfyller planerarens ursprungliga syfte. Författarna lyfter därför vikten av dialog mellan planerare och framtida förvaltare, och ser det som en förutsättning för att skapa långsiktigt kvalitativa platser.

Mattijssen et al. (2017) identifierar tre nyckelfaktorer för en långsiktig placekeeping, *formalisering och institutionalisering*, *adaptiv kapacitet* och *lokala myndigheter och deras policies*. Författarna fann att en viss grad av formalisering och institutionalisering, i form av etablerade regler, och en central koordination och fördelning av aktiviteter kopplade till förvaltningen ledde till en tydlighet och stabilitet i förvaltargruppen, bestående av medborgare. Genom att skapa en formell entitet med en formell förvaltningsplan ökade gruppens legitimitet, vilket av författarna beskrivs som en paradox; För en framgångsrik självstyrning och

förvaltning behöver medborgare skapa en slags koppling till lokala myndigheter genom att anpassa sig till rådande ramverk. Denna balansering mellan institutionalisering och självständighet från högre instanser kan orsaka spänningar, då en för tydlig byråkratisering riskerar hindra eller nedslå medborgarnas deltagande, samtidigt som ett stöd från lokala myndigheter kan ha en stor betydelse för att möjliggöra placekeeping genom att bidra med resurser som långsiktiga kontrakt för samförvaltning. Betydelsen av en adaptiv kapacitet för grundar sig i svårigheten för medborgargrupper att upprätthålla placekeeping vid förändringar kring det politiska läget, lokala sociodemografiska förändringar, eller personalbyte vid lokala administrationer som försvårar ett långsiktigt samarbete parterna emellan. Lokala myndigheter och deras policies spelar ofta en viktig roll för placekeeping, då de ofta är markägare och kan stabilisera placekeeping-processen genom att ta på sig en möjliggörande, stödjande och skyddande roll. I många fall underlättas placekeeping av ett samarbete mellan de medborgargrupper som står för förvaltningen av platsen och exempelvis kommunen. Samtidigt är det likt tidigare nämnt svårt att balansera det byråkratiska inflytandet och medborgarnas självständighet (Mattijssen et al., 2017).

Kryphål

Ur ett stadsutvecklingsperspektiv förespråkar Högdahl (2007) betydelsen av *kreativa kryphål*. Kryphål beskrivs som platser och rum i staden som tenderar vara bortglömda och outnyttjade, och därför saknar definition sett till vem som avses använda platsen eller vilka beteenden och aktiviteter som tillåts där. Eftersom inga tydliga anspråk har gjorts på platsen, ges aktiviteter och beteenden som inte har en annan plats i staden, eller som utmanar normer ett utrymme. Detta kan få kryphålen kan uppfattas som provocerande, vilket kan leda till både positiva och negativa följder. Samtidigt som utrymme för kreativa verksamheter skapas, finns även risken att platserna utnyttjas för olaglig verksamhet (Högdahl, 2007). Högdahl menar dock att det ur ett stadsutvecklingsperspektiv är gynnsamt att låta kryphål finnas eftersom de bidrar till en kreativitet, och skapar möjligheter för de människor som använder dem att förändra eller förbättra sina positioner (Högdahl, 2007), i likhet med hur Markusen och Nikodemus (2014) menar att det stärker de kreativa nätverkens fäste i samhället.

Genom exemplet omvandlingen av området Lugnet i Stockholm belyser Högdahl vidare riskerna med ovarsam stadsförnyelse som inte tillvaratar exempelvis de värden som följer med kryphål. Lugnet var ett småindustriområde och kryphål som till stor del påminde om Gåsebäck, där stadsförnyelsen ledde till att både områdets

särskilda karaktär, småföretagen och hemlösa tvingades bort. Författaren betonar vidare vikten av att omvandlingen av just Gåsebäck sker varsamt och med hänsyn till befintliga värden och aktörer, för att undvika att samma utveckling sker där (Högdahl, 2007:113).

REFERENSPROJEKT - KREATIV PLACEMAKING I ÖSTRA SORGENFRI, MALMÖ

I Sorgenfri i Malmö bedrivs ett projekt som har flera likheter med det studerade caset, projektet på den gamla brandstationen på Gåsebäck, men som har kommit något längre i genomförandeprocessen. Genom att översiktligt studera detta som ett referensprojekt kan likheter och skillnader mellan projekten identifieras, och vissa lärdomar finnas.

Kontext

Östra Sorgenfri i Malmö har som stadsdel ett flertal likheter med Gåsebäck. Området är beläget centralt i staden, och en större del av bebyggelsen är uppförd under mitten på 1950-talet. I området finns flera småskaliga industriverksamheter, men även kreativa verksamheter (Malmö stad, 2019). Området har setts som slumrande och otryggt, och i behov av en uppgradering, särskilt efter att attraktiviteten i det intilliggande området Västra Sorgenfri har lyfts på senare år (Carnemalm, 2018). Östra Sorgenfri står därför nu, i likhet med Gåsebäck, inför en omvandling som ska koppla ihop de östra delarna av Malmö med centrum. Sorgenfri ska som helhet utvecklas till en del av innerstaden med blandade funktioner, samtidigt som befintliga verksamheter bevaras (Malmö stad, 2019).

Projektet REHAB Kultur

I samband med att fastighetsbolaget MKB tog initiativet till att skapa utrymme för bland annat ateljéer i några av bolagets lokaler i Sorgenfri, startades verksamheten REHAB Kultur under våren 2017. Verksamhetens mål är att fungera som en kreativ samlingsplats för olika aktörer, samt bidra till områdesutvecklingen av Sorgenfri genom att levandegöra och höja områdets status. Idag arbetar arton konstnärer i lokalerna, och verksamheten samarbetar även med bland annat skolor och medborgare i området genom kunskapsförmedling inom konst och kultur. Utöver

ateljéer för kulturverksamhet finns även möteslokaler som hyrs ut till privatpersoner och företag för konferenser och liknande, och en köks- och serveringsverksamhet.

REHAB Kultur drivs av föreningen CirkulationsCentralen, en förening för kulturarbetare som arbetar med olika konstnärliga uttryck. Uthyrningen av lokaler och liknande sköts av föreningens medlemmar, och eventuella intäkter återinvesteras i verksamheten. Verksamheten arrangerar även evenemang med fokus på kulturarbetarna som är verksamma i byggnaden. En av de större lokalerna har även hållits öppen under vissa veckodagar och kvällar, och lett till att verksamheten har blivit en mötesplats dit ungdomar kommer för att till exempel umgås eller få hjälp med skoluppgifter. Lokalen har också använts för att anordna öppna event där deltagarna får lära sig att sy, reparera saker och liknande, och på detta sätt har verksamheten bidragit till sociala värden (Carnemalm, 2018; Rehab Kultur, u.å.).

FALLSTUDIE

I detta avsnitt besvaras studiens första frågeställning med grund i det empiriska material som insamlats. Avsnittet lägger även en grund för besvarande av den andra frågeställningen, vilken berörs ytterligare i diskussionsavsnittet. Avsnittet inleds med en översiktlig beskrivning av Gåsebäck, följt av en redogörelse för projektet på den gamla brandstationen. Däribland beskrivs projektets politiska kontext, dess organisation samt en analys av de huvudsakliga aktörer som ingår i projektet utifrån aktörsanalysen (fig. 12, s. 33), följt av en kort redogörelse av kommunikationen inom projektet, processdesign, fortsatt arbete och ekonomiska aspekter.

GÅSEBÄCK I SITT SAMMANHANG

Områdesbeskrivning

Gåsebäck är ett industri- och verksamhetsområde beläget i södra Helsingborg. Den huvudsakliga delen av bebyggelsen är uppförd under 30- och 40-tal, men även vissa byggnader från slutet av 1800-talet och framåt finns bevarade. Området kan beskrivas som en brokig industriell miljö, dominerad byggnader av tegel och plåt i funktionalistisk stil (Helsingborgs stads bevarandeplanskommitté, 2012). I området finns idag ett mångfaldigt och brokigt näringsliv med ca 150 mindre företag inom 35 olika branscher. Handel är dominerande, men det finns även verksamheter som verkstäder, loppis, däcklagring, tryckerier och tillverkningsindustri (Helsingborgs stad, 2011b). I viss mån finns även mindre kulturella verksamheter i området, som

studios och replokaler (Observation 1, 2019). Områdets fysiska miljö i övrigt präglas av grå, hårdgjorda ytor, stängsel och en avsaknad av grönska.

Kringliggande barriärer i form av tung infrastruktur, såsom järnväg och trafikleder, samt en avsaknad av kollektiv trafikförsörjning som busstrafik gör att Gåsebäck upplevs som otillgängligt trots ett relativt centralt läge i staden. Utöver detta har området pekats ut som kriminellt belastat, otryggt och folktomt under kvällstid (Helsingborgs stad, 2011b).

Nivån på hyres- och markpriser i området är relativt låg, vilket är en förutsättning för det befintliga näringslivets fortsatta överlevnad

(Helsingborgs stad, 2015a). Trots att kommunen ser det befintliga näringslivet som mycket värdefullt för områdets karaktär även i framtiden, har en sannolikhet för gentrifiering till följd av den planerade stadsförnyelsen redan förutspåtts. Risken att detta skulle tränga undan mindre kulturella och kommersiella aktörer som finns i området idag, som en följd av fastighetsutveckling och höjda markpriser, har identifierats som en utmaning med områdesförnyelsen (Helsingborgs stad, 2011b).

Den största delen av marken på Gåsebäck ägs av flera mindre privata markägare, medan kommunen endast äger ett fåtal fastigheter i området. Detta försvårar arbetet med att planera helhetsmässigt och bedriva en långsiktig samlad process. Kommunen arbetar därför med strategiska markförvärv som ett verktyg för att genom en ökad rådighet över marken i området kunna komma igång med omvandlingen av Gåsebäck snabbare (Lorentsson, 2018; Observation 3, 2019).

Omvandlingsprocess och vision för Gåsebäck

Gåsebäck ett av de områden i staden som omfattas av stadsförnyelseprojektet H+. I den fördjupade översiktsplanen för H+ beskrivs den generella process som ska genomsyra utvecklingen av de delområden som ingår i projektet. Processen ska utgå ifrån att experimentera och testa nya metoder och förhållningssätt inom planering. H+ ska med en öppen och tillåtande attityd uppmuntra till gränsöverskridande arbete,

Figur 5, Gåsebäcks läge i Helsingborg, inom röd markering. Kartkälla: © Helsingborgs stad. ortofoto 2017.

engagemang och delaktighet. Människors egen drivkraft ska prägla utvecklingen av delområdena, exempelvis genom att en bredd av aktörer bjuds in att delta i processen. Man vill även uppmuntra till delaktighet genom att stimulera lokala initiativ, samtidigt som nya dialogmetoder utvecklas. Denna öppna process och gränsöverskridande samarbete ska leda till nya arbetsmetoder som berikar och gynnar projektets resultat genom att involvera fler kompetenser och erfarenheter från exempelvis studenter, forskare, näringsliv och medborgare. Betydelsen av att involvera aktörer utanför den kommunala organisationen och medborgare betonas särskilt.

Den kulturella aspekten lyfts särskilt i H+-projektet, och genom att kartlägga olika kulturella resurser, som en bredd av befintliga småskaliga verksamheter, ska de olika delområdenas befintliga unika kvaliteter och karaktärer utvecklas och bidra till en dynamik och attraktivitet, samtidigt som det ger verksamheterna en möjlighet att finnas kvar i området. H+-området ska under byggtiden levandegöras genom att projektet och kommunen initierar, stödjer och underlättar initiativ till händelser från externa intressenter, medborgare och organisationer, som kan locka människor till området. Dessa initiativ ska särskilt kopplas till befintliga mötesplatser, byggnader etc. inom området för att tillvarata och lyfta befintliga kvaliteter. Även gällande senare skeden av planeringsprocessen, som detaljplanering, betonas betydelsen av att genom medborgardialog skapa en delaktighet (Helsingborgs stad, 2011a).

Enligt FÖP H+ är visionen att Gåsebäck ska utvecklas från ett industri- och verksamhetsområde till en hållbar, attraktiv stadsdel med blandad bebyggelse, som bostäder, service, kontor. Området ska förgrönas och den befintliga identiteten och lokala kulturen ska stärkas (Helsingborgs stad, 2011b). Befintlig bebyggelse som är av kulturhistoriskt värde och det småskaliga näringslivet ska bevaras, och i kombination med nybyggnationen ska området ges en särskild karaktär av blandningen mellan gammalt och nytt (Helsingborgs stad, 2011a). Omvandlingen av Gåsebäck planeras ske under tio år (med start år 2017) och ska utgå ifrån och uppmuntra till medskapande av området, av både eldsjälar, verksamma i området, medborgare, föreningar och andra aktörer. Det finns inget fast definierat mål kring vad detta ska resultera i, utan tanken är att resultaten ska växa fram i samverkan med aktörer med intresse av att utveckla området i den riktning man gemensamt kommer fram till (Helsingborgs stad, 2017).

Med grund i gräsrotsinitiativ har en projektgrupp, bestående av representanter från kommunen och en eldsjäl i området, som arbetar med utvecklingen av Gåsebäck, tillsammans med lokala aktörer samordnat delaktiviteter som ska marknadsföra och väcka ett intresse för Gåsebäck. Bland annat har street artists fyllt en gångtunnel och pelarna under en viadukt i området med målningar

under eventet “Open Air” år 2017. För att bygga vidare på det medskapande och engagemang som uppstod i samband med Open Air höll projektgruppen dialoger i form av workshops med lokala aktörer och verksamma i området i januari 2018. Syftet med dialogerna var att bestämma en inriktning av områdets utveckling, vilket mynnade ut i fyra olika spår; *Förgröning, hip hop, street art, och fri kulturverksamhet*. Projektgruppen har sedan tillsammans med medborgarna och lokala aktörer på Gåsebäck arbetat med de fyra spåren för att förstärka områdets karaktär och identitet (Observation 1, 2019). Däribland har en hiphop-festival, Global Street Elements, anordnats, och i samband med detta invigdes även en graffitipark vid den gamla brandstationen på Gåsebäck. På den gamla brandstationen bedriver nu projektgruppen tillsammans med medborgare det projekt som är fokus för studien, vilket beskrivs mer utförligt nedan.

Projektet på den gamla brandstationen

Bakgrund

Den gamla brandstationen uppfördes i den nordvästra delen av Gåsebäck år 1940 efter ritningar av arkitekten Mogens Mogensen. Det 5500 kvadratmeter (bruttototalarea) stora komplexet är utfört i en central byggnadsdel i fem plan exklusive källarplan, med två lägre sidoflyglar. Byggnaden är utformad i funktionalistisk stil av Helsingborgstegel och Höganäsklinker, och är välbevarad då den har genomgått väldigt få förändringar genom åren.

Den gamla brandstationen bedöms ha mycket stora kulturhistoriska värden, men trots detta beviljades ett rivningslov för byggnaden år 2012. På fastigheten finns utöver byggnaden en tillhörande gårdsplan och en gräsplan. Byggnaden användes i sitt ursprungliga syfte som brandstation och arbetarbostad fram till år 2009 (Helsingborgs stads bevarandeplanskommitté, 2012) Den har därefter under en

Figur 6, Den gamla brandstationens läge på Gåsebäck, inom röd markering. Kartkälla: © Helsingborgs stad, ortofoto 2017.

kort period använts som tillfälligt boende för ensamkommande flyktingar, men i övrigt stått oanvänd (Observation 1, 2019).

Projektets vision och process

Projektet går ut på att genom en experimentell, icke-målstyrd process med fokus på medskapande och initiativ underifrån, omvandla den tomma byggnaden till en mötesplats och samlingspunkt för fri kulturell verksamhet. Projektet ska levandegöra området och fungera som en motor för vidare områdesutveckling på Gåsebäck (Helsingborg.se, 2018; Helsingborgs stad, 2017; Observation 3, 2019). Projektet har ingen konkret på förhand framtaget mål, utan handlar om att låta medborgarna bygga upp den nya verksamheten på brandstationen på det sätt de vill. Syftet är att resultaten ska växa fram efterhand i samverkan med lokala aktörer, intressenter och medborgare, och att kommunen och aktörerna ska mötas i mitten av ovanifrån och underifrån. Projektets resultat ska sedan överlämnas till de verksamma på brandstationen, som ska driva verksamheten vidare utan kommunens inblandning (Observation 1, 2019, Observation 3, 2019).

Figur 7, Den gamla brandstationen på Gåsebäck, vy från öster. Fotot är taget av författaren.

Det här har hänt

Brandstationen togs ur bruk helt 2015 och hotades under ett par år av rivning, men i samband med att enheten för mark- och exploatering (MEX) under stadsledningsförvaltningen i Helsingborg formellt tog över fastigheten den första juni 2018 av fastighetsförvaltningen, uppstod idén hos projektgruppen som arbetar med Gåsebäcks utveckling att byggnaden skulle bevaras och istället få nya användningsområden kopplat till den planerade områdesutvecklingen. Projektet är inget formellt uppdrag som projektgruppen har fått, utan snarare något som har startats på projektgruppens initiativ som man sedan har fått mandat för att genomföra. De planerade användningsområdena kom att utgå ifrån ändamål med grund i medskapande och fri kulturverksamhet, baserat på vad som framkommit under de workshops som anordnats i området med lokala aktörer i januari 2018 (Observation 3, 2019)

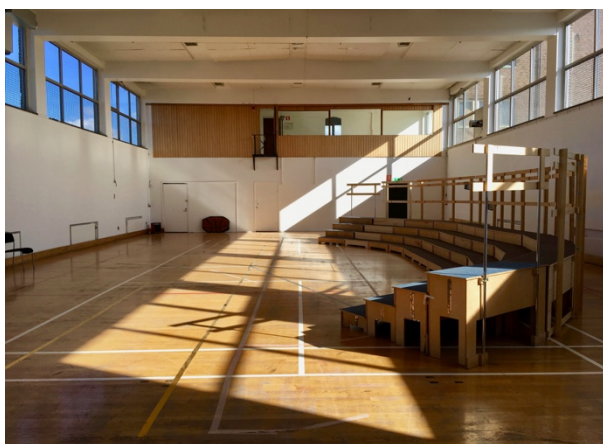

Figur 8, Street art kom upp som en efterfrågad inriktning för områdets utveckling av medborgare under tidigare dialoger, och i samband med festivalen Global Street Elements som hölls i augusti 2018 anlades en ny graffitipark på fastigheten där brandstationen är belägen, som exemplifierar hur den kreativa kraften tar sig uttryck på platsen och bidrar till placemaking. Fotot är taget av författaren.

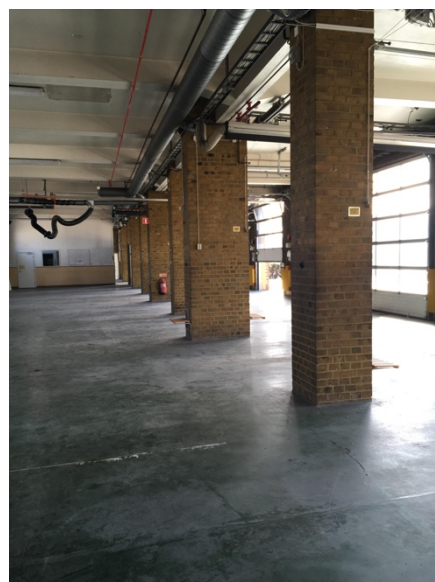
Projektgruppen som ansvarar för att starta upp den nya verksamheten på brandstationen har tillsammans med fastighetsägaren och förvaltaren MEX sedan arbetat med de praktiska frågor som krävs för att möjliggöra byggnadens nya användning, i form av att samla relevanta aktörer, utforma hyreskontrakt, få igång hissanordningar, ansöka om bygglov för ändrad användning av byggnaden och liknande. Parallellt har projektgruppen samarbetat med medborgare för att anordna olika event med syfte att uppmärksamma vad som händer i området, däribland hiphop-festivalen Global Street Elements som hölls på fastigheten sommaren 2018, liksom nämndes tidigare. Eldsjälen som medverkar i projektgruppen, som har blivit projektgruppens ambassadör utåt mot medborgarna, har under tiden även genom sitt eget kontaktnät samlat medborgare och verksamheter inom fri kultur med intresse att etablera sig i byggnaden, och hållit i visningar av lokalerna. Kontaktnätet har

efterhand vuxit i samband med att fler har sökt sig till projektet på den gamla brandstationen (Observation 4, 2019).

I februari 2019 beviljades ett tidsbegränsat bygglov på tio år som medger den nya användningen av delar av byggnaden i form av verksamheter som ateljéer, kontor, studios och replokaler. Efterhand kommer bygglov sökas även för övriga delar av byggnaden, som dock kräver vissa åtgärder innan den nya användningen kan medges (Observation 3, 2019). I vagnhallarna på bottenvåningen planeras även för en food-court, som dock kräver särskilda tillstånd och därför hanteras separat utanför bygglovets (Observation 3, 2019). När startbesked har givits kommer de medborgare och verksamheter som tecknat hyresavtal börja flytta in i byggnaden, vilket har uppskattats ske under våren eller sommaren 2019 (Observation 7, 2019).

Figur 9, Gymnastiksalen som kan hyras ut vid större event. Fotot är taget av författaren.

Figur 10, De gamla vagnhallarna där en food-court planeras. Fotot är taget av författaren.

Figur 11, Översiktlig tidslinje över projektet på den gamla brandstationen.

Fortsatt arbete

Projektgruppen har insett ett behov av att konkretisera medskapande inom projektet, samt påvisa att medskapande kan omsättas till faktiska projekt i området som bidrar till stadsutveckling. Medskapande och alternativa planeringsprocesser har uppfattats som abstrakt inom förvaltningen och staden, varpå projektgruppen behöver visa på konkret handling. Under våren 2019 arbetar projektgruppen därför med att ta fram en projektplan för den fortsatta process som ska bedrivas på brandstationen, samt en utvecklingsplan för Gåsebäcksområdet generellt. I arbetet ska projektgruppen bland annat specificera hur, kring vad och i vilket omfattning medskapande kan ske. Inom projektgruppen arbetar man även med att dokumentera processen och vad som har skett hittills för vidare utvärdering. Projektgruppen planerar också tillsammans med involverade medborgare för en ny festival och öppet hus på brandstationen, som ska anordnas i samband med invigningen av en ny busshållplats utanför fastigheten i juni 2019 (Observation 3, 2019).

Politisk kontext

I staden

När det talas om kultur i Helsingborg riktas uppmärksamhet ofta mot Dunkers kulturhus eller Fredriksdals muséer och trädgårdar av både politiker och kulturförvaltningen (Observation 1, 2019; Observation 2, 2019). Vid observationen av ett av Tankestationens möten kritiserades Dunkers kulturhus av flera utövare av fri kultur som den enda "finkultur" staden satsar på, och menade att det finns ett behov av att bredda synen på kultur i Helsingborg till något större än enbart "finkultur", samt att den fria kulturen behöver ges mer utrymme i staden. Vidare menade man att det generellt är svårt att växa underifrån i Helsingborg inom fri kultur, eftersom förutsättningarna och utrymmet för detta har varit, och fortfarande är begränsade. Dessutom lyftes att de större satsningar som görs på den fria kulturen i exempelvis Malmö konkurrerar ut Helsingborgs kulturliv, och leder till att många medborgare som är aktiva inom fri kultur istället söker sig till Malmö (Observation 2, 2019). På senare år har dock reaktioner mot frånvaron av den fria kulturen i staden resulterat i initiativ som exempelvis projektet ArtStreet Helsingborg, som syftar till att inspirera, levandegöra och skapa utrymme för street art-kulturen i staden genom bland annat lagliga graffitiväggar och återkommande event och festivaler. Dessa arrangeras i ett samarbete mellan privata aktörer, medborgare och tjänstepersoner från kultur- och stadsbyggnadsförvaltningen (ArtStreet HBG, u. å). #Pixlapiren är ett annat testprojekt inom H+ där kommunen tillfälligt upplåter offentlig mark till medborgare under vissa kontrakt, som får använda en "pixel" i området för att testa

olika idéer och verksamheter som inte ryms på andra platser i staden (Jansson et al., 2018).

Projektets politiska förankring

Projektgruppen har arbetat med att förankra projektet på den gamla brandstationen hos politiker och tjänstemän en längre tid, och *hur* man kommunicerar projektet har varit avgörande för dess politiska godkännande och möjlighet till genomförande. För att möjliggöra projektet behöver detta anpassas till stadens identitet, och kläs som något staden känner igen och som staden ser ett behov eller värde av (Observation 1, 2019). Detta visade sig tydligt i augusti 2018 då det uppstod en turbulens kring projektet när Helsingborgs Dagblad i en artikel uppgav att projektet med ett kulturhus som mål var förankrat i politiken (Lindqvist et al. 2018; Observation 1, 2019). I efterkommande artiklar klargjordes att kommunstyrelsens ordförande menade att det inte fanns några politiska beslut kring att omvandla brandstationen till ett kulturhus, och att det inte heller fanns någon ambition att göra några investeringar i eventuella verksamheter (Kristiansson, 2018; Observation 1, 2019). Därefter har projektets vision istället för ett "kulturhus" benämnts som en "inkubator för entreprenörskap" (Lindqvist et al., 2018; Observation 1, 2019). Växlingen mellan begreppen har väckt vissa reaktioner hos lokala kulturprofiler (Sommelius, 2018a, Sommelius, 2018b) och kritiserades även av några deltagare under ett av Tankestationens möten, som menade att detta tyder på att politikerna enbart är intresserade av att öppna upp för medskapande om det innebär något som anses värdefullt av dem, och att deras intressen därför egentligen styr processen framför medborgarnas (Observation 2, 2019). Detta är ett exempel på hur Tahvilzadeh (2015) menar att motivet bakom medborgardeltagande i projektet kan ifrågasättas, vilket sedermera kan leda till att förtroendet mellan aktörerna som lyfts av Mellqvist et al., 2016 och Lindholm (2015) som av stor vikt skadas.

Projektorganisation

Figur 12 visar en överblick av resultaten av den aktörsanalys som har tagits fram med grund i studiens empiriskt insamlade material, och redogör för projektets involverade aktörers roll, uppgift, motiv och tillgängliga resurser. Punkterna beskrivs mer utförligt nedan, och exemplifierar Buizer et als. (2015) resonemang kring *The policy arrangement model* (fig. 3, s. 16), avseende hur styrningsprocessen förändras beroende på hur de olika aspekterna förhåller sig till varandra.

<i>Aktör</i>	<i>Roll</i>	<i>Uppgift</i>	<i>Motiv</i>	<i>Tillgängliga resurser</i>
Förtroendevalda politiker	Beslutsfattare	Fatta beslut om genomförande	Marknadsföring av staden, demokratisering, legitimitet/förtroende	Mandat för beslut, investeringar
Projektgrupp	Samordnare, möjliggörare, processdesigner	Leda, samordna, möjliggöra, genomföra, medla, designa process	Genomförande, stimulera medskapande, stärka identitet	Expertis, Nätverk, Verktyg för genomförande
Ambassadör	Länk mellan kommun och medborgare	Kommunicera, informera, samla verksamheter	Genomförande, stimulera medskapande, stärka identitet	Nätverk, Tillträde genom förtroende
Fastighetsägare/förvaltare (MEX)	Fastighetsägare, förvaltare	Förvaltning, uthyrning	Stödja genomförande, drift i byggnaden genom hyresintäkter	Rådighet över fastigheten, Nätverk
Lokala aktörer, medborgare & verksamheter	Konnässörer, medskapare, initiativtagare	Bygga upp verksamheten, stärka identiteten i området, stödja andra verksamheter	Förvärva lokal, bedriva verksamhet, stimulera fri kultur	Kreativitet, Erfarenhet inom fri kultur, Informella nätverk, Investering i egen verksamhet, Erfarenhet av och relation till platsen

Figur 12, Aktörsanalys.

Politiker

Stadens förtroendevalda politiker besitter genom mandat för beslut den yttersta makten att när som helst avgöra dels om projektet ska genomföras eller inte, samt inom vilka ramar detta får ske. Detta kan ha styrt projektet i en mer kommersiell riktning med fokus på entreprenörskap och företagande än vad medborgarna initialt har syftat till med idén. De förtroendevalda har exempelvis påverkat diskursen kring projektet genom benämningen som en *inkubator för entreprenörskap* istället för *kulturhus*, vilket enligt Buizer et al. (2015) kan påverka projektets inriktning generellt. Avsaknaden av politiska investeringar i projektet har bland annat resulterat i att verksamheterna i byggnaden måste gå runt på marknadsmässiga grunder och endast kan fortgå så länge de är självförsörjande (Observation 1, 2019; Kristiansson, 2018;). Detta är en utmaning för många verksamheter inom fri kultur, vilket kan bli en exkluderande faktor för vem som kan delta i medskapandeprocessen (Observation 2, 2019; Carnemalm, 2018). Möjligheten att söka bidrag ur fonder finns, men för detta behöver vissa kriterier uppfyllas (Observation 2, 2019).

Projektgruppen och MEX

Medverkande

Projektgruppen består utav projektledare, dialogutvecklare, kommunikatör, cityutvecklare, samt en eldsjäl som anställts inom projektgruppen som ambassadör. Representanter för fastighetsägaren och förvaltaren (MEX) har också varit involverade i frågor rörande bygglov, underhåll av byggnaden och uthyrning av lokaler.

Projektledaren har arbetat med H+ och utvecklingen av Gåsebäck en längre tid innan eventet Open Air och hölls och projektet på brandstationen startades. Övriga roller har kopplats på för att berika projektet på olika sätt genom olika bakgrunder och expertisområden, exempelvis är dialogutvecklaren särskilt drivande inom demokrati frågor och utformningen av medskapandeprocessen och dialogen. Ambassadören som tillsatts i projektgruppen är en eldsjäl som har varit verksam på Gåsebäck privat en längre tid, och själv har sökt sig till projektet. Ambassadören engagerade sig först ideellt i projektet, men anställdes senare av stadsbyggnadsförvaltningen inom projektgruppen, med uppgift att få igång verksamheterna på brandstationen genom att samla lokala initiativ och medborgare med intresse att hyra lokal eller delta på annat sätt. Ambassadören ska även fungera som en slags länk och brygga mellan kommun och medborgare. Rollen har enligt projektgruppen varit en viktigt förutsättning och nyckel för att skapa tillträde och ta sig in hos medborgare och lokala verksamheter i området, vilket kommunen inte tidigare lyckats göra på egen hand i samma utsträckning då dessa inte har varit intresserade av att föra dialog med kommunen. Ambassadören har även ett stort kontaktnät både på Gåsebäck och inom fri kultur, vilket har bidragit till att utöka nätverket av intressenter inom projektet (Observation 1, 2019). Att använda både andra offentliga och icke-statliga aktörers erfarenheter på det sätt som görs inom projektet menar Edelenbos och Klijn (2006) berikar och ökar kvaliteten på processen och beslutsfattandet, och bidrar till att överbrygga klyftor mellan exempelvis politiker, kommunen och medborgare.

Roll, uppgift, motiv och resurser

Med grund i vad som framkommit av aktörsanalysen (fig. 12, s. 33) baserat på det empiriska materialet har projektgruppen en viktig roll i projektet som samordnare, möjliggörare av projektet och processdesigner.

Projektgruppens huvudsakliga roll är att med sina tillgängliga resurser i form av verktyg, som expertis och nätverk, leda projektet framåt genom att samordna de aktörer som krävs för ett genomförande. Motivet är att med medskapande som verktyg stärka identiteten i området. Förvaltningsöverskridande samarbete lyfts som

en del av medskapandeprocessen, då olika enheter inom kommunens organisation och förvaltningar involveras och berikar processen med olika perspektiv, liksom även uppmärksammas av Edelenbos och Klijn (2006). Exempelvis samarbetar man med en förgröningsgrupp som arbetar både mer fokuserat i mindre skala med kvarteret Italien som brandstationen är en del av, och i större skala med Gåsebäck som helhet (Observation 6, 2019).

Projektgruppen ansvarar även för den kommunikation som sker på flera olika nivåer i projektet, mellan projektgruppens medlemmar och fastighetsförvaltaren MEX, samt andra involverade enheter inom kommunen, uppåt mot politikerna, och nedåt mot medborgarna genom ambassadören. MEX spelar som fastighetsägare och förvaltare en avgörande roll i projektet, dels då de stödjer projektets genomförande genom att upplåta fastigheten för projektet tillfälligt, och dels genom rådighet över fastigheten. MEX har exempelvis tillsammans med projektgruppen ansvarat för de åtgärder och praktiska anordningar som krävs för att möjliggöra byggnadens nya användning, som hissplaneringar, utrymningsvägar, eluttag, internetuppkoppling och liknande (Observation 3, 2019).

Som processdesigner ansvarar även projektgruppen för hur den process som ska bedrivas inom projektet och i utvecklingen på Gåsebäck ska bedrivas. Projektgruppen åtar sig en styrande och beslutsfattande roll genom att skapa förutsättningarna för bredden och djupet av deltagandet i projektet, samt besluta om när och inom vilka frågor dialog och medskapande ska komma in i projektet. Projektgruppens syfte med dialogen och förhållningssätt till hur processen bedrivs påverkar således andra aktörers inflytande i processen, vilket kan jämföras med Buizer et al. (2015) resonemang kring *The policy arrangement model* (fig. 3, s. 16). Rollen som processdesigner gör det samtidigt möjligt för projektgruppen att bejaka demokratiska intressen, och balansera maktfördelningen och inflytandet av involverade aktörer. Samtidigt finns det en möjlighet att arbeta med att lyfta in de grupper som vanligtvis inte kommer till tals i planeringsprocessen för att säkerställa ett bredare deltagande (Observation 3, 2019; SKL, 2013). Projektgruppen ansvarar även för hur processen hanteras praktiskt och svarar på eventuella förändringar. Exempel på detta är hur involverade aktörer samordnas, hur olika intressen vägs under processen och liknande, vilket benämns av Edelenbos och Klijn (2006) som process management. Författarna betonar vikten av att sammanväga processdesign och process management, exempelvis genom att skapa en flexibel process som går att anpassa och korrigera under dess gång, för att kunna tillgodose eventuella behov som uppstår hos involverade aktörer. Författarnas studie visade att adaptiva processer leder till bättre utfall av projektet och en större nöjdhet hos involverade aktörer. Förutsättningarna för att skapa en flexibel process inom projektet på den gamla

brandstationen bör vara goda då det inte rör sig om en målstyrd process, utan att denna utvecklas efterhand i samverkan med involverade aktörer (Observation 1, 2019). Detta har redan visat sig exempelvis genom erkännandet av medborgarnas initiativ Tankestationen som en kommunikationskanal inom projektorganisationen, vilken har bidragit till projektet genom att samla medborgare och bidra till ett mer effektivt informationsutbyte mellan projektgruppen, förvaltaren och medborgarna (Observation 1, 2019; Observation 4, 2019).

Projektgruppen har haft en ambition kring att dokumentera och vidare utvärdera processen. och har påbörjat ett arbete med detta. Dock har begränsningar i resurser och tid gjort det svårt att hinna med, varpå det tillfälligt har prioriterats ner för att istället kunna fokusera på projekt- och utvecklingsplanen (Observation 5, 2019). I SKL (2013) beskrivs hur utvärdering ofta tenderar glömmas bort i medborgardialogprocesser, eftersom det ofta inte finns möjlighet att avsätta tillräckliga resurser för detta, något som även visat sig i projektet på den gamla brandstationen.

Lokala aktörer, medborgare och verksamheter

Som konnässörer

Lokala aktörer och medborgare spelar en viktig roll i projektet som konnässörer i den bemärkelse Mellqvist et al. (2016) och Mellqvist (2017) beskriver; Aktörsgruppen har utvecklat en *sense of place* genom att ha varit verksamma i området dagligen, rört sig i området emellanåt, eller bara känt till området tidigare men nu sökt sig dit genom informella nätverk, tips från bekanta eller liknande. Erfarenheter av och relationen till Gåsebäck har dels bidragit till den gemensamma vision av vad deltagarna vill att brandstationen ska utvecklas till, en kreativ mötesplats med inriktning på fri kulturverksamhet.

Vid ett av Tankestationens möten påpekade flera deltagare att Gåsebäcks rykte från 90-talet, präglad av svartklubbar, motorcykelgång och liknande, oförtjänt lever kvar och bidrar till en otrygghet och en negativ bild av området. Samtidigt menade deltagarna att områdets lite slitna och nergångna industrikaraktär bör bevaras då liknande stadsmiljöer riskerar försvinna helt i takt med upprustning och nyproduktion.

”Gåsebäck är ju lite ruffigt och nergånget, men det är det som ger området sin charm. Den här typen av industriområden blir allt färre och kan kanske försvinna helt, därför är det viktigt att karaktären får finnas kvar.

- Deltagare på Tankestationen.

Deltagarna förklarade vidare att de ser en potential i området och vill visa medborgare från övriga delar av staden vilka värden och möjligheter som finns på Gåseback. Samtidigt vill man skapa en plats för de kulturutövare som inte har givits en plats i staden tidigare, och förankra och stärka den fria kulturens fäste i staden (Observation 2, 2019), i likhet med de mål för kreativ placemaking som beskrivs av Markusen & Gadwa (2010).

*"Folk inser inte vilken potential som finns här.
Vi vill visa hela Helsingborg vad Gåseback har att erbjuda,
och att det kan finnas något här för alla här."*

- Deltagare på Tankestationen.

Som medskapare och kreativ kraft

Lokala aktörer och medborgares roll som initiativtagare och medskapare av projektet är en förutsättning för dess genomförande. Utan deras intresse av att medverka och bygga upp brandstationen med sina verksamheter vore projektet inte genomförbart. Graden av deltagande har dock visat sig vara mer aktivt i vissa delar av projektet och typ av beslut än andra, en observation som även lyfts av Buizer et al. (2015). Exempelvis har medborgare i ett tidigt skede av processen konsulterats och lämnat förslag på projektets inriktning; förgröning, street art, hip hop och fri kultur. Vid planering och genomförande av event och festivaler har medborgarna varit djupt involverade och med sin kreativitet bidragit med framträdanden, uppvisning av sina verksamheter och liknande. Denna kreativa kraft har genom det kultur som skapas i området gjort ett avtryck och bidragit till placemaking i området genom, genom till exempelvis föränderliga graffitiväggar och gatumålningar som kan locka betraktare och skapa en spännande stadsbild.

*"Det som är roligt med just målningarna är att de hela tiden förändras.
Varje gång man kommer hit finns det något nytt, vilket gör
området mer spännande att besöka."*

- Deltagare på Tankestationen

Medborgarnas privata nätverk har även varit bidragande till att locka fler medborgare och verksamheter med intresse av att etablera sig i byggnaden eller delta vid events. Aktörsgruppens största roll är dock kopplad till genomförandet då medborgarna avses bygga upp brandstationen med sina verksamheter, och sedan driva

verksamheten vidare efter projekttidens slut (Observation 3; 2019). Av denna anledning kommer medborgarna även ha ett ansvar för placekeeping och att skapa en långsiktighet i projektet. Resonemanget om deltagandets varierande grad utvecklas vidare och illustreras nedan (s. 44, figur 15).

Som gemensam kraft

För intressenter som själva planerar att bedriva verksamhet i brandstationen, och andra medborgare och aktörer med intresse för vad som sker där, finns mötespunkten *Tankestationen*. Initiativet till Tankestationen togs av en av de medborgare som planerar hyra lokal i brandstationen för sin verksamhet. Denne insåg behovet av att skapa en samlingsplats som erbjuder verksamheter och andra intressenter en möjlighet att samlas mer regelbundet och tillsammans följa och diskutera utvecklingen på brandstationen (Observation 1, 2019; Observation 2, 2019).

Medborgare kan sakna vana av långdragna processer, och riskerar tappa intresset när något tar lång tid. Genom att ge en större insikt i vad som händer kring de formella beslut som medborgarna inte involveras i, liksom som hur statusen för bygglovet eller hur projektets politiska förankring ser ut, kan medborgarna känna sig mer delaktiga i processen. Tankestationen bidrar på så sätt till att hålla processen levande även för medborgarna, istället för att de ges en passiv roll och inte informeras under tiden formella beslut och processer sker över deras huvuden (Observation 1, 2019; Observation 2, 2019). Kontinuerlig återkoppling av detta slag lyfts liksom tidigare nämnt av Mellqvist et al. (2016) och Lindholm (2015) som viktigt för att bibehålla förtroende från medborgarnas sida.

”En del kände att det var många beslut som fattades och att mycket hände ovanför våra huvuden i projektet. I Tankestationen kan vi som är med samlas och tillsammans följa projektet, uppdatera varandra och bli mer delaktiga i vad som händer.”

- Deltagare på Tankestationen

Tankestationen anordnar öppna möten på brandstationen en gång varannan vecka, och fungerar som ett forum där intressenter kan mötas, ges en möjlighet att lyfta egna idéer och frågor om både projektet och sina egna verksamheter, samt att stödja och hjälpa andra deltagare vidare med sina idéer för att bygga upp en gemenskap. Målet är att Tankestationen även efter verksamheternas etablering fortsatt ska drivas av verksamheterna själva (Observation 2, 2019). Att Tankestationen fungerar som en mötesplats där deltagarna kan utöka sitt kontaktnät samt stödja och hjälpa varandra bekräftades under en av observationerna, då en deltagare som planerar bedriva sin verksamhet i byggnaden erbjöd sig att hålla egna workshops för övriga deltagare

kring vad man behöver tänka på när man söker bidrag för sitt projekt ur olika fonder, och genom sin erfarenhet ge dem tips och stöd för detta (Observation 4, 2019). Vid ett annat tillfälle möttes två intressenter som behövde varandras kompetenser inom egna projekt, och kunde samarbeta kring dessa (Observation 7, 2019). Det gemensamma engagemanget märktes av när en deltagare frågade om möjligheten att utveckla sin verksamhet och etablera den på brandstationen. Flera andra deltagare kom då med förslag på vem som skulle kunna kontaktas, vad deltagaren behövde tänka på och liknande (Observation 2, 2019). Vid ett annat tillfälle föreslog en deltagare att processen kring vad som sker på brandstationen, som event och liknande borde börja dokumenteras redan nu av medborgarna själva för att påvisa en handlingskraft för politikerna (Observation 4, 2019). Dessa händelser bekräftar hur dialoger enligt Lindholm (2015) kan bidra till ett stärkt sammanbindande socialt kapital, och i förlängningen nätverkseffekter inom ett projekt.

”På Tankestationen möts många kreativa människor, så det är en bra möjlighet att skaffa nya kontakter. Detta är jätteviktigt just i Helsingborg eftersom den fria kulturen inte är så stor här, vi som finns måste gå ihop och hjälpa varandra. [...] *Deltagare 1* har ju fått tips av *Deltagare 2* om en kille som kan hjälpa honom med marknadsföring av sitt projekt, som ett exempel.”

- Deltagare på Tankestationen

Projektgruppen har diskuterat medverkan vid Tankestationens möten, men kommit fram till att dessa möten måste få vara en fristad för medborgarna att mötas utan kommunens inblandning, i syfte att inte styra medborgarna. Vid eventuellt deltagande på mötena behövs antingen en inbjudan från deltagarna, eller en förfrågan om att få medverka från projektgruppen (Observation 3, 2019). Att välja att inte gå in och bevaka och styra har också en betydelse för att inte skada medborgarnas förtroende för kommunen och projektgruppen, liksom betonas av Mellqvist (2017) och Lindholm (2015). Eftersom projektet befinner sig i ett tidigt stadie och flera verksamheter och medborgare har praktiska frågor kring bygglovets status, lokalerna, uthyrning och liknande har dock projektgruppens externa ambassadör medverkat på en del av mötena. Genom att fånga upp och samla tankar och frågor för att sedan vidarebefordra dessa till rätt person, fungerar ambassadören som en länk mellan medborgare och kommun, och effektiviserar och underlättar kommunikationen däremellan. Återkoppling till deltagarna sker sedan via Tankestationens möten eller gemensamma Facebookgrupp (Observation 2, 2019; Observation 3, 2019).

Som identitetsskapare

Medborgarna bidrar genom initiativ till och medverkan vid events och festivaler i området till identitetsomvandlingen av Gåsebäck. Vid ett av Tankestationens möten informerade exempelvis ambassadören om att deltagare i projektet hade blivit inbjudna att delta i invigningen av en ny hållplats för Helsingborgsexpressen¹ vid brandstationen som ska ske i juni. Mötet togs i akt för att informera om detta, fråga deltagarna om det skulle vara intressant, samt diskutera och samla idéer. Flera olika kreativa förslag uppkom av samtliga deltagande, som konstutställningar, musikframträdanden, spex på bussen, möjligheter att involvera studenter på Campus Helsingborg som studerar digital kommunikation för marknadsföring och liknande. Deltagarnas olika bakgrunder och kompetenser upplevdes stimulera en kreativitet och bidrog på olika sätt (Observation 4, 2019), vilket exemplifierar hur en bredd av aktörer med olika bakgrund och erfarenheter kan bidra till projektet, liksom lyfts som en av medborgardeltagandets fördelar enligt Edelenbos och Klijn (2006).

Något flera deltagare var överens om var målet att genom att eventet väcka ett intresse hos lokalbefolkningen för vad som händer på brandstationen och Gåsebäck, och få medborgare från hela staden att vilja komma dit. Flera deltagare påpekade liksom tidigare nämnt att Gåsebäcks rykte från 90-talet oförtjänt har levt kvar, och att det finns ett behov av en förändring av detta. På så sätt upplevdes ett gemensamt engagemang och vilja att bygga upp någonting som vänder Gåsebäcks negativa rykte till något positivt, och skapa en ny identitet. Genom att befolka platsen under större delar av dygnet menade en deltagare att verksamheterna på brandstationen skulle kunna bidra till att tryggheten i området ökade (Observation 7, 2019). En annan deltagare menade vidare att om projektet blir en framgångsrik bidragande faktor till en positiv stadsförnyelse, skulle detta kunna uppmärksamma politiker och eventuellt få deras godkännande, samt skapa en vilja att investera i fler liknande kulturverksamheter och medskapandeprojekt (Observation 2, 2019).

Rubrikerna ovan visar sammanfattningsvis att medborgarnas deltagande och roll i medskapandeprocessen har genererat tre övergripande värden; *Ett stärkt socialt kapital, en kreativ kraft samt erfarenheter av och en relation till platsen*. Dessa värden kan användas i den vidare utvecklingen av Gåsebäck, vilket diskuteras i diskussionsavsnittet.

---

¹ Helsingborgsexpressen är en spårvägsliknande bussatsning som planeras börja trafikera Helsingborgs gator under år 2019, och ska bidra till en mer hållbar, snabb, bekväm och effektiv kollektivtrafik i staden (Helsingborgs stad, 2015b).

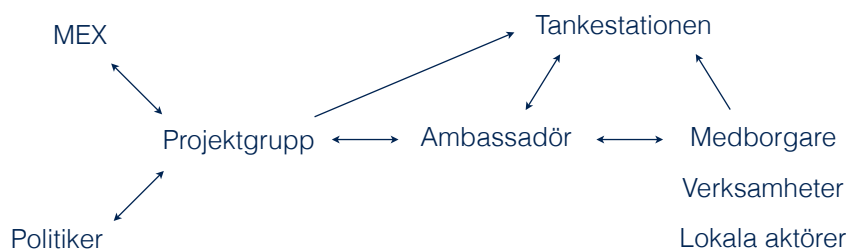

Ekonomiska aspekter

Projektets budget är begränsad på grund av avsaknaden av politiska investeringar (Observation 3, 2019; Kristiansson, 2018). Ekonomiska insatser från fastighetsägaren begränsas till att enbart få byggnaden i drift avseende vatten, el, internet och liknande. Målet är att verksamheten ska kunna gå runt genom uthyrning av lokalerna utan behov av ytterligare ekonomiskt stöd som skattemedel, och att eventuella intäkter ska återinvesteras i byggnaden (Observation 2, 2019; Observation 3, 2019). Medborgarnas ekonomiska förutsättningar är avgörande för deras möjlighet att kunna hyra lokal och bedriva verksamhet på brandstationen. Hyresnivån varierar mellan 600-1200 kronor per kvadratmeter, beroende på lokalen och verksamhetens kommersiella grad. En replokal i källaren kommer exempelvis kosta ungefär 600 kronor per kvadratmeter, medan det för en mer kommersiell food-court, liksom det planeras för i bottenvåningen, kommer kosta omkring 1200 kronor per kvadratmeter (Observation 3, 2019). En utmaning som lyftes av en deltagare vid Tankestationens möten var att hyran blir en exkluderande faktor, då många utövare av fri kultur har svårigheter att livnära sig på sin verksamhet (Observation 2, 2019), något som även har bekräftats av Carnemalm (2018). Inledningsvis fanns en ambition i projektet att skapa en fond, *Gåsebäcksfonden*, där medborgare och kulturella utövare skulle kunna söka bidrag för sin verksamhet. Efterhand har detta inte varit genomförbart, varpå sökanden istället hänvisas till Visionsfonden och Evenemangsfonden, som kan stödja initiativ som uppfyller rätt kriterier (Observation 3, 2019).

Kommunikation

Kommunikation är en central aspekt inom projektorganisationer präglade av styrning med flera involverade aktörsgrupper. Figur 9 ger en översiktlig bild av kommunikationsvägarna inom projektet på den gamla brandstationen.

Figur 13, Kommunikationsvägar inom projektorganisationen.

Kommunikation mellan projektgruppen, förvaltaren och de förtroendevalda politikerna sker utan medborgarnas inblandning. Denna kommunikation främst rör

mer politiska och policyinriktade frågor som medborgare egentligen inte kan påverka. Resultaten av dessa dialoger förmedlas vidare till Tankestationen eller medborgarna individuellt genom projektgruppens ambassadör. Detta skapar förutsättningar för en effektiv kommunikation, men kan även skapa ett avstånd mellan aktörsgrupperna som påverkar medborgarnas förtroende. Att inte träffa aktörer som förtroendevalda politiker eller förvaltare riskerar ge medborgarna ett intryck av en top-downstyrd vertikal organisation snarare än en horisontell. Ett visst bristande förtroende för politikerna visade sig hos medborgarna exempelvis på Tankestationens möten, då vissa deltagare upplever att den politiska agendan avseende kultur i staden bidrar till svårigheter att växa underifrån, särskilt inom fri kultur då satsningar generellt koncentreras till finkultur (Observation 2, 2019). Medborgare med intresse att hyra lokal har däremot fått möjlighet att träffa projektgruppen och representanter för förvaltaren MEX vid ett glöggmingel-event i december 2018. Minglet mellan medborgarna och MEX utvecklades då emellanåt till en utfrågning av förvaltaren, där man lyfte klagomål kring städning, anordningar som inte kommit på plats, frågor om varför processen tar lång tid och liknande (Observation 1, 2019; Observation 2, 2019). Samtidigt behöver det finnas en viss förståelse mellan olika aktörer och deras ansvarsområden för att kunna föra goda samtal inom organisationen och undvika spänningar som splittrar nätverket (Observation 1, 2019).

Tankestationen har bidragit till att utveckla kommunikationen mellan medborgare, verksamheter och lokala aktörer, och lett till en möjlighet att kunna kommunicera med ambassadören och i förlängningen projektgruppen, antingen som individer eller i grupp. Ambassadören utgör här likt tidigare nämnt en viktig förmedlare, och håller processen levande för medborgare genom kontinuerlig återkoppling (Observation 1, 2019) vilket bidrar till att skapa en transparens och bygga upp ett förtroende enligt Mellqvist (2016). Att använda olika slags kommunikationsmetoder, i form av både fysiska möten och en digital plattform, är även viktigt för att tillgängliggöra information för fler medborgare då människor kommunicerar på olika sätt (SKL, 2013).

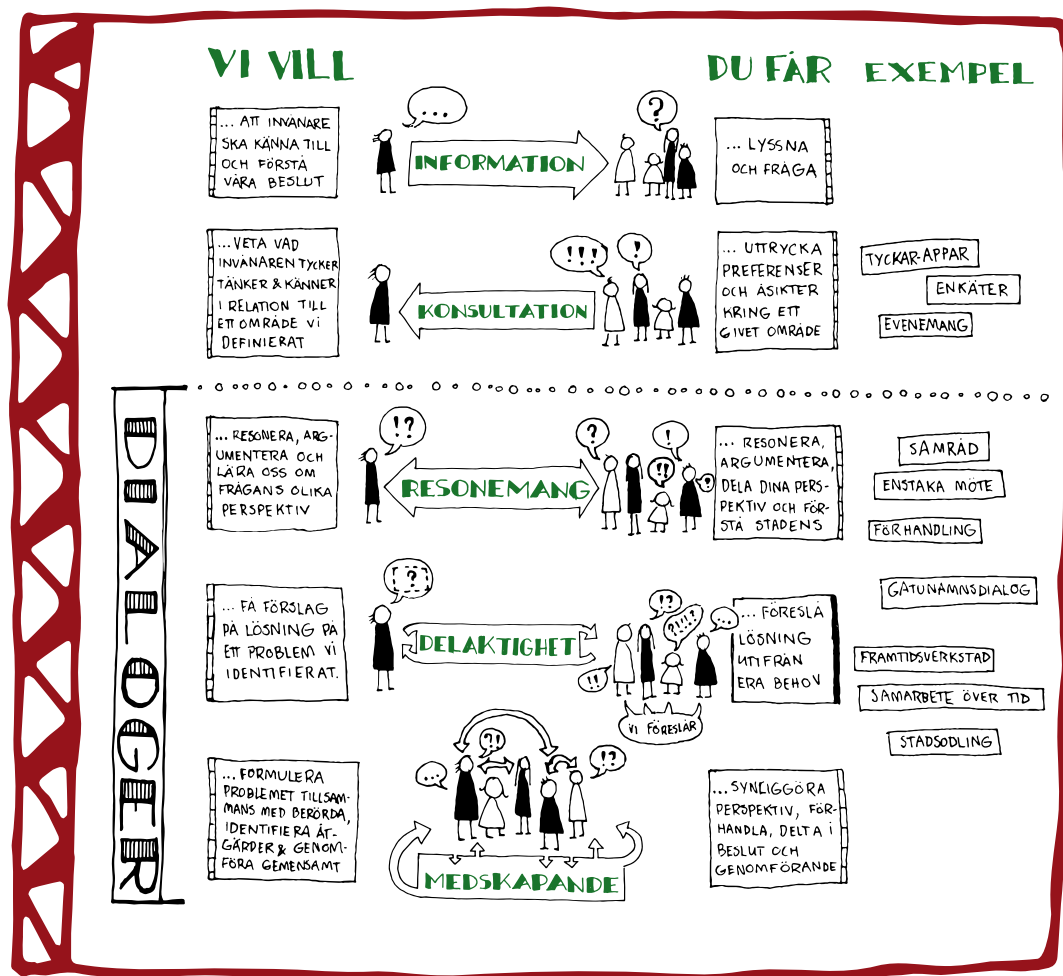
En utmaning som identifierats av projektgruppen är behovet av att inom projektgruppen enas om en gemensam vision och målbild kring vad projektet ska åstadkomma och på vilket sätt detta ska ske. Detta är viktigt för att kunna kommunicera projektet utåt på ett enhetligt sätt till övriga aktörer och medborgare, så att dessa inte får skilda uppfattningar kring projektet. Enligt projektgruppen har vissa involverade medborgare vid ett par tillfällen upplevts ha skilda uppfattningar kring vad medskapande egentligen är och hur ansvarsfördelningen ser ut, exempelvis vid anordnande av event. En del förväntar sig att kommunen står för planering,

förberedelser, städning och liknande medan medborgarna endast uppträder eller ställer ut och inte vill involveras ytterligare, och andra grupper engagerar sig genom hela processen. Här upplevs ett behov av att skapa en gemensam bild av hur medskapandet ska ske, samt klargöra ansvarsfördelningen för att projektet ska fungera långsiktigt sett (Observation 6, 2019).

Processdesign för deltagande och medskapande

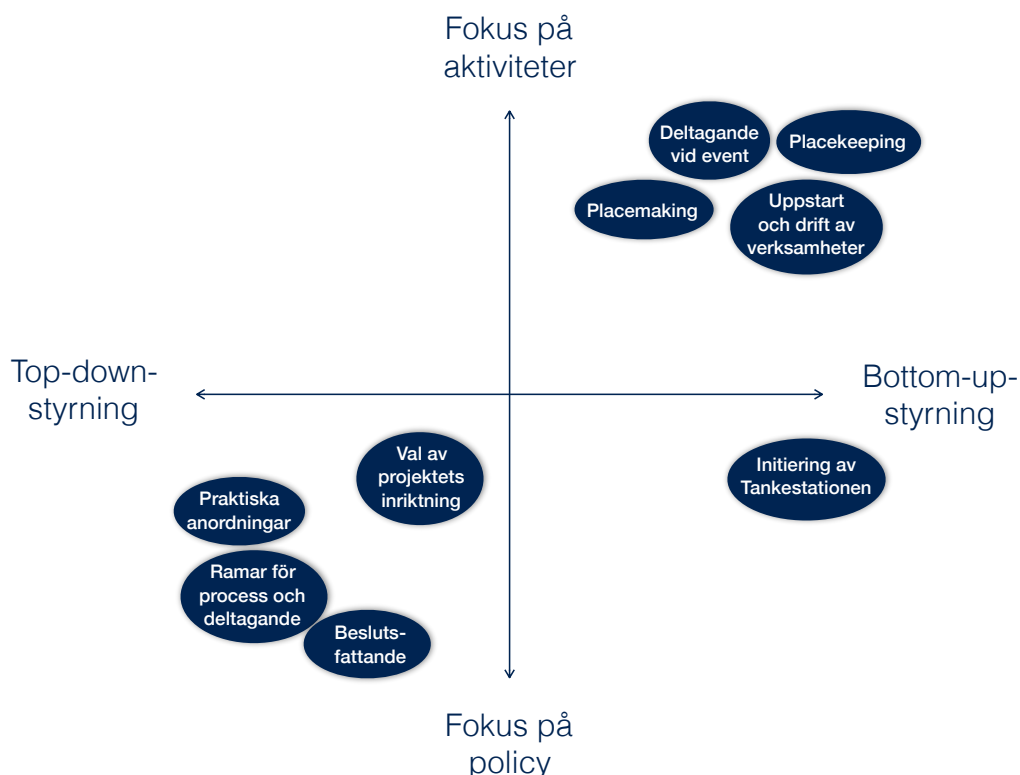
Enligt projektgruppens dialogutvecklare är det en utmaning att hitta en metod för att nå ut till en bredd av grupper i dialogen och att inkludera en mer representativ grupp deltagare i processen. I de dialoger som förts hittills i projektet har generellt män deltagit, och dialogerna har upplevts ha en "grabbig" stämning inom projektgruppen (Observation 1, 2019). Detta återspeglades under Tankestationens möten, då en majoritet av deltagarna bestod utav män i yngre medelåldern med intresse att hyra lokal i brandstationen (Observation 2, 2019; Observation 4, 2019; Observation 7, 2019). Detta ses som problematiskt inom en del av projektgruppens medlemmar då vissa grupper får ett större inflytande över projektet än andra och riskerar motverka en demokratisk process (Observation 1, 2019), en risk som även uppmärksammas av Listerborn & Claesson (2013) gällande medborgardeltagande. Samtidigt poängterar projektgruppen att det är oundvikligt att vissa subkulturer, inom graffiti, hip-hop eller liknande, kan vara överrepresenterade av en viss grupp. Dialogutvecklaren menar därför att man inom projektgruppen behöver enas om hur dialogprocessen ska utvecklas för att alla ska kunna känna sig välkomna att delta i projektet, och bidra till ett mer representativt, men även bredare deltagande i den bemärkelse som lyfts av Edelenbos och Klijn (2006). En annan fråga som identifierats är hur det ska avgöras vem som ska bedriva verksamhet i brandstationen; Om det är först till kvarn som ska gälla, eller om det ska ske någon slags inkvotering av verksamheter som leder till en större representativitet. Hur projektgruppen väljer att utforma denna process ses som avgörande för bilden av brandstationen och vilka signaler denna sänder utåt, vilket också påverkar vem som söker sig dit (Observation 1, 2019; Observation 5, 2019).

Avseende deltagandets djup har en matris för medborgardialog tagits fram av dialogutvecklaren som ett stöd i stadens dialogarbete (se fig. 14, s. 43). Denna bygger på viss inspiration från bland annat Arnsteins klassiska dialogtrappa (Arnstein, 1969) och SKLs dialogtrappa (SKL, 2013), men har kompletterats med vissa punkter som ansetts saknas eller vara bristfälliga i dessa varianter.

Figur 14, Helsingborgs stads matris för dialogstöd, framtagen av Lisa Sæthil, dialogutvecklare. Helsingborgs stad, 2016.

Det finns svårigheter med att placera projektet inom en specifik kategori inom matrisen, eftersom graden av deltagande har varierat dels i olika skeden av processen liksom tidigare nämnts, men även beroende på om frågan har rört formella beslut eller mer informella aktiviteter. Buizer et al. (2015) menar att politiska aktiviteter, eller policy-inriktade beslut tenderar fattas mer centralt, medan deltagande tenderar koncentreras till fysiska aktiviteter, som rör genomförande. Några exempel på skeden och aspekter av projektet, och deras varierande förhållningssätt till styrningssätt och typ av beslut eller aktivitet redovisas övergripande i figur 15.

Figur 15, Grad av deltagande vid aktiviteter inom projektet utifrån typ och styrningsform. Egen illustration utifrån Buizer et al. (2015).

Top-downstyrning genom förtroendevalda politiker och projektgruppen rör främst mer formella och policyinriktade aktiviteter. Projektgruppen har arbetat med praktiska anordningar (bygglov, hissanordningar, luftprover etc.) utan inblandning av medborgarna, vilket också har underlättat processen och visar att deltagande i vissa sammanhang och delar av processen inte är relevant, utan sannolikt skulle förlänga processen. Projektgruppen arbetar vidare med att definiera ramarna för processen och deltagande utan medborgarnas medverkan. Projektgruppen har även generellt stått för det slutliga beslutsfattandet kring val som har gjorts, exempelvis gällande projektets inriktning mot fri kultur, där medborgarna har konsulterats men projektgruppen formellt har fattat beslutet (Observation 3, 2019).

Medborgarnas deltagande och initiativ har hittills främst koncentrerats till fysiska aktiviteter i processen, som deltagande vid de event som anordnats. Medborgarnas större och mer självständiga roll och medskapande påbörjas dock vid projektets slutskede, där dessa ska ta över och fortsätta driva brandstationen på egen hand när projektet formellt är slut och ska överlämnas, vilket dock är ett resultat av projektgruppens beslut om processdesign. Tankestationen däremot är ett exempel på ett av medborgarna grundat initiativ (Observation 6, 2019).

Fortsatt process

I dagsläget finns ännu ingen konkret långsiktig plan för projektet, hur dess resultat ska hanteras och vad som händer efter dess formella slut, utöver planen att medborgarna på egen hand ska driva brandstationen vidare efter projektets slut. Projektgruppen menar att man behöver ta fram en plan för hur kommunen och projektgruppen ska förhålla sig till projektet och medborgarnas verksamheter i projektets fortsatta skeden. Om projektgruppen sår frön för verksamheter och sedan släpper dem helt vid ett överlämnande av projektet kommer de verksamheter med resurser blomma, och de som saknar resurser eller inte är lika etablerade att vissna. Projektgruppen menar att man har för lite resurser, både ekonomiska, tidsmässiga och kunskapsmässiga, för att kunna göra en gedigen målgruppsanalys, och sedan hålla workshops med de olika verksamheterna för att kunna erbjuda dem det stöd de behöver för att etablera sig mer långsiktigt (Observation 6, 2019). En studie utförd av Mattijssen et al. (2017), visade bland annat att lokala myndigheter spelar en viktig roll för att legitimera och möjliggöra projekt, i studiens fall rörande långsiktig placekeeping, vilket är applicerbart även i projektet på den gamla brandstationens fall. Just ett kontinuerligt stöd från myndigheter genom policies eller stöttande aktiviteter som långsiktiga kontrakt, visade sig gynnsamt i sammanhanget, medan en diskontinuitet av stöd från myndigheterna har visat sig utgöra ett hot mot projektet i frågas fortgång (Mattijssen et al. 2017).

Projektgruppens dialogutvecklare understryker vidare att *utbytet* mellan parterna är centralt i en medskapandeprocess. Detta innebär att gå in med olika perspektiv och en jämn maktfördelning och tillsammans komma fram till ett svar, samt att medborgare deltar i både problemformulering, framtagande av idéer, beslutsfattande och genomförande. Dialogutvecklaren uppmärksammar även utvärdering som en väsentlig del av processen i att skapa en meningsfull dialog, liksom SKL (2013). Dialogutvecklaren lyfter särskilt *upplevt utbyte* av dialogen från olika parter som intressant, med motivationen att dialogen inte blir meningsfull om de olika aktörerna inte upplever att de har fått något i utbyte för deras deltagande, eller har kunnat bidra till processen på ett meningsfullt sätt (Observation 6, 2019), i likhet med vad Tahvilzadeh (2015) menar. Helsingborgs stad har för att mäta det upplevda utbytet i tidigare dialogarbete utvecklat *Frågebatteriet*, ett slags formulär som delats ut till involverade parter i ett projekt om deras upplevda utbyte under processen, som sedan sammanställs och utvärderas (Observation 6, 2019).

Avseende möjligheten att inkorporera medskapande på ett mer långsiktigt plan i omvandlingen av Gåsebäck menar delar av projektgruppen att det generellt är svårt, men i vissa fall går att inkludera även i senare skeden i planeringsprocessen som detaljplaneläggning och liknande. Detta i likhet med hur Listerborn & Claesson

(2013) menar att olika delar av planeringsprocessen är mer eller mindre påverkbara av medborgardeltagande. En möjlighet är enligt projektgruppens dialogutvecklare att använda nya former av dialog som når fler grupper och som reducerar planerarens maktutövande över medborgare. Exempelvis kan man vid samråd använda en extern part som leder samrådet istället för planeraren, eller diskutera förslaget i mindre grupper där tjänstemän medverkar som ett till perspektiv på förslaget snarare än att leda samrådet eller liknande. Vidare betonas vikten av återkoppling till medborgare vars åsikter inte kan tas hänsyn till, och förklaring till varför det eventuellt inte blivit som de föreslagit (Observation 6, 2019; SKL, 2013).

DISKUSSION

I detta avsnitt diskuteras de resultat som framkommit av studien. Inledningsvis diskuteras relationer och maktförhållanden mellan involverade aktörer i projektet på den gamla brandstationen i förhållande till studiens första frågeställning. Därefter diskuteras vilka värden som medskapandeprocessen har bidragit till, hur en långsiktighet i projektet kan skapas, samt hur dessa aspekter kan användas i den vidare omvandlingen av Gåsebäck. Efter detta förs en mer generell diskussion om vilka utmaningar som kan uppstå avseende medskapandeprocesser i långsiktiga projekt. Avslutningsvis diskuteras valet av metod.

Motivet bakom medskapande

Inom H+-projektet har utrymme för att initiera projekt som utgår från medskapande, som #Pixlapiren och projektet på den gamla brandstationen, skapats, men under kommunens villkor och till viss del kontrollerade former. Deltagande och medskapande sker på kommunens initiativ på en viss upplåten plats, under en viss tidsperiod, och enligt vissa avtal, liksom även lyfts av Jansson et al. (2018). Både i #Pixlapirens och projektet på den gamla brandstationens fall upplåts eller hyrs platserna ut till medborgarna i väntan på att ett slutligt beslut kring vad som ska hända med platserna på längre sikt (Kristiansson, 2018; Observation 2, 2019). När kommunen däremot har hittat ett nytt, permanent användningsområde för platsen kommer medborgarna eventuellt behöva flytta därifrån, varpå det är rimligt att ifrågasätta varför medskapande inte ges en mer permanent plats i staden, och vad kommunens motiv till att arbeta med medskapande egentligen är.

I visionen för H+ nämns att H+-området under byggtiden ska levandegöras genom att kommunen initierar, stödjer och underlättar initiativ från bland annat

medborgare, som kan locka människor till området, samt att dessa initiativ särskilt ska kopplats till befintliga byggnader för att tillvarata och lyfta befintliga kvaliteter. Trots att projektet på brandstationen är mycket väl förenligt med denna vision verkar det fortfarande finnas en viss politisk motvilja att investera i just initiativ inom fri kultur, som i detta fall kommit underifrån från medborgarna. Ett otydligt motiv i kombination med att det av involverade medborgare kan upplevas som att de förtroendevalda sänder ut dubbla signaler om H+ tänkta process, riskerar påverka medborgarnas förtroende, liksom Mellqvist (2017) och Lindholm (2015) menar. I studien visade detta sig liksom ovan nämnt genom att deltagare vid Tankestationens möten kritiserade inställningen till fri kultur i staden, och hur medskapandet i projektet sker på kommunens villkor och behöver anpassas efter vad som ”passar in” i staden för att genomföras (Observation 2, 2019; Observation 4, 2019).

Kryphål som en förutsättning för kreativ placemaking

Gåseback och den gamla brandstationen fungerar som ett kryphål i den bemärkelse som beskrivs av Högdahl (2007). Gåsebackens karaktär av ett lite bortglömt, otillgängligt område med ett otydligt ägarskap, i kombination med en relativt låg hyresnivå har skapat förutsättningar för mindre kulturverksamheter att växa fram. I området finns möjligheter och utrymme för grupper eller aktiviteter som traditionellt sett har exkluderats eller setts som oönskade inslag i städer generellt, som exempelvis street art-kulturen. I Helsingborgs fall ifrågasätter och utmanar detta stadens traditionellt politiska normer avseende kultur. Att tillfälligt upplåta brandstationen specifikt för att stimulera den fria kultur som en del menar saknas i Helsingborg, ger medborgare och aktörer inom fri kultur en plats i staden att utvecklas på, och kan i förlängningen stärka den fria kulturens fäste och förändra diskursen om kultur i staden. Beroende på projektets utfall skulle den politiska agendan avseende fri kultur i staden kunna förändras, varpå dokumentation av processen är viktigt för att påvisa resultat och eventuella framgångar. Studien tycks visa att det finns vissa spänningar mellan finkulturen och den fria kulturen i staden, exempelvis genom de kritiska röster som under Tankestationens möten lyftes kring Dunkers kulturhus och Fredriksdals museer och trädgårdar, och hur politiken koncentrerar investeringar till finkultur som inte är tillgänglig för alla (Observation 2, 2019; Observation 4, 2019). Det ena behöver dock inte nödvändigtvis utesluta det andra, utan en starkare förankring av fri kultur i staden bör istället ses som ett komplement till befintliga offentliga institutioner inom den så kallade finkulturen.

Graden av styrning

Studien har visat att projektgruppen i projektet på brandstationen har antagit en samordnande och möjliggörande roll, i syfte att underlätta kommunikationen mellan involverade aktörer, medborgare och andra intressenter, samt skapa förutsättningar för dessa att själva kunna bidra till att omskapa området på ett eget sätt. För att möjliggöra detta har själva förvärvandet och bevarandet av brandstationen varit ett sätt att kunna upplåta mark och skapa en samlingsplats, där medskapandet kan initieras genom event och verksamheter på medborgarnas initiativ. Projektgruppen har arbetat med att förankra projektet politiskt, och även ordnat med formaliteter som exempelvis bygglov, och har på så sätt haft ett stort inflytande på projektets genomförbarhet. Detta förarbete i sig har varit en förutsättning för att kunna erbjuda medborgarna möjligheten till medskapande. Om medborgarna själva hade kunnat rädda brandstationen från rivning utan kommunens initiering och stöd är en intressant fråga. Kommunens styrning och maktposition i detta läge kan på så sätt vara positivt för medborgarnas inflytande i den fortsatta processen.

Som processdesigner har projektgruppen ett stort inflytande över förutsättningarna för deltagandets bredd och djup i den fortsatta processen, och sätter enligt Edelenbos & Klijn (2006) någonstans ramen för graden av medskapande som är möjlig. Projektgruppens dialogutvecklare har påpekat att metoden som används för att bjuda in deltagare, samt beslut kring hur urval av verksamheter görs sätter även någonstans normen kring vem som avses vistas där eller inte (Observation 1, 2019; Observation 5, 2019). I denna typ av frågor är det viktigt att ifrågasätta vilken kunskap och erfarenhet som ses som värdefull i sammanhanget, vilken som förbises, och vem som gör denna bedömning, i enlighet med vad Listerborn och Claesson (2013) uppmärksammar. Projektgruppen har identifierat vikten av att enas om en vision, och att inte ha olika föreställningar och värdegrunder som leder till att medlemmarna driver på olika håll. Det finns även ett behov av en tydlig, gemensam vision mellan de olika involverade parterna i projektet om vad medskapande egentligen innebär, hur detta ska ske samt vilka spelregler som ska gälla mellan parterna, annars riskerar vissa få betydligt större inflytande än andra varpå den horisontella organisationen hotas. Väljer projektgruppen att bejaka demokratiska intressen genom att starkt gå ut med vissa metoder för att säkerställa en representativ grupp av deltagare inkluderas kan detta upplevas som styrande (Observation 5, 2019). SKL (2013) menar samtidigt att kommunen med en viss styrning kan bidra till en jämnare maktfördelning mellan medborgare i projektet, och samtidigt ge fler grupper som vanligtvis inte kommer till tals i planeringsprocessen en möjlighet att delta. Detta bör i förlängningen vara eftersträvänsvärt i omvandlingen av Gåseback till blandad stad. Om kommunen drar sig tillbaka och låter medskapandet ske av sig

självt för tidigt i processen är det möjligt att en särskild grupp med ett visst intresse tar över och får ett större inflytande, särskilt med tanke på att deltagare vid observationerna av Tankestationens möten visade sig bestå utav en relativt homogen grupp. Då medskapandet delvis syftar till att förstärka identiteten på Gåsebäck generellt, kan ett starkt inflytande av en särskild grupp stigmatisera dess karaktär och få området att upplevas som riktat mot eller avsett för en särskild målgrupp, liksom lyfts av Listerborn & Claesson (2013) som en av riskerna med medborgardeltagande. Med denna utveckling försvinner också platsens funktion och fördelar som kryphål, då en viss grupp ges förutsättningar att etablera normer och regler för hur området ska användas (Högdahl, 2007). Samtidigt blir det problematiskt att bygga och stärka en identitet baserat på en för bred grund av intressen, då det finns en risk att identiteten blir mer vag och ointressant snarare än stärkt om det inte finns en viss nisch som skiljer området från andra i staden. I Gåsebäcks fall upplevs fri kultur vara en lämplig inriktning då den är en bred och har potential att tilltala flera olika grupper om man lyckas få till en varierad sammansättning av verksamheter. I detta skede av omvandlingsprocessen handlar det om att skapa ett intresse och locka människor till området, och att lyckas locka en bredd av både olika grupper och verksamheter är en viktig del i omvandlingsprocessen mot en blandad stadsdel. Projektgruppens val av processdesignens utformning, i form av hur man når ut och vem man når ut till, får här en viktig betydelse.

Studien visade att graden av medborgardeltagande i processens olika faser varierar. Att involvera medborgare i rätt skeden är en förutsättning för effektivitet, och det kan finnas en poäng i att ifrågasätta till vilken grad medskapande egentligen är meningsfullt. I det aktuella fallet har det exempelvis inte funnits anledning att involvera medborgare i bygglovsansökningar och liknande. Strategiska beslut tenderar fattas av projektgruppen, och medborgarna kan upplevas sakna inflytande över mer policyinriktade aktiviteter trots ett högt deltagande vid aktiviteter som event, och i förlängningen övertagande av projektet. Att överväga vilka policyinriktade beslut som medborgare skulle kunna bidra till eller ha ett intresse av att delta i är därför ett sätt att öka upplevelsen av delaktighet och inflytande hos medborgarna. Att definiera ramarna för hur medskapande ska ske är exempelvis en viktig del av projektet som skulle kunna vara lämpligt att göra tillsammans med dessa. När de viktiga, mer omfattande besluten fattas utan medborgarnas deltagande finns en risk att projektet uppfattas som kommunens snarare än medborgarnas, vilket enligt teorin skulle kunna påverka förtroendet för projektgruppen (Mellqvist, 2017; Lindholm, 2015).

Balansen mellan deltagande och ansvar

Medskapandeprocesser innebär alltid någon form av frivilligt deltagande, och att uppnå en balans mellan graden av deltagande och utbyte för den enskilde medborgaren kan vara en utmaning. För att öka förutsättningarna för medborgare att delta är det intressant att undersöka hur deltagandeprocessen kan utformas för att uppnå en balans mellan deltagandet och utbytet för medborgarna, vilket även skulle kunna stimulera fler att delta. Ideella krafter får ofta åta sig mycket arbete och engagera sig på en stor del av sin fritid, för att kunna delta på ett meningsfullt sätt i förhållande till deras utbyte av deltagandet. Ambassadörens roll i projektet, från ideellt engagerad eldsjäl till "externt" anställd ambassadör inom projektgruppen, är ett intressant exempel på detta som påvisar denna svårighet kring att balansera medskapande och förskjutning av ansvar. Tillsättandet av en extern ambassadör med en stark förankring och ett kontaktnät i området att bygga vidare på är dock en lärdom, och en strategi som kan användas i andra liknande projekt för att skapa en starkare länk mellan kommunen och medborgarna. Detta kan dock leda till att enskilda medborgare i egenskap av ambassadörer får ett större inflytande över processen än andra, eller att kontaktnätet påverkas av ambassadörens personliga tendenser, mot vem denne riktar sig och vilka metoder denne använder för att nå ut.

Förtroende och legitimitet

Att välja att involvera eldsjälar i området i projektet, vilket sedermera har lett till anställningen av en extern ambassadör, har skapat en möjlighet för kommunen att ta sig in i nätverk i området som man annars inte hade lyckats nå. Rollen har haft en viktig betydelse för att bygga en legitimitet för projektet bland medborgare och lokala aktörer på Gåseback, och har bidragit till ett större intresse bland verksamheter i området kring projektet, vilket är en lärdom.

Det upplevs finnas en viss frustration bland medborgare kring långdragna, tidskrävande processer, vilket leder till en förvirring kring vad som egentligen sker i projektet och var man befinner sig i processen. Genom initieringen av Tankestationen har medborgarna påtalat ett behov av en större insikt i processen vilket har åhörts av projektgruppen, då Tankestationen nu fungerar som en del av projektorganisationen i form av en kommunikationskanal eller plattform. Projektgruppens lyhördhet gentemot medborgarnas önskemål och behov i projektet, samt den kontinuerliga återkopplingen genom exempelvis Tankestationen har ett viktigt inflytande på medborgarnas förtroende och känsla av delaktighet i projektet. Detta kan eventuellt öka förtroendet för för enskilda tjänstemän som ingår i

projektgruppen, men behöver inte nödvändigtvis betyda att förtroendet ökar för kommunen generellt. Detta visade sig exempelvis under observationerna vid Tankestationens möten då en del deltagande var kritiska mot politikernas makt över projektet, och att detta måste kläs i rätt kostym som passar stadens identitet för att kunna genomföras (Observation 2, 2019; Observation 4, 2019). Här identifieras en risk att förtroendet försvagas om detta uppfattas som ett bakomliggande motiv eller försök att manipulera processen, liksom Tahvilzadeh (2015) och Lindholm (2015) menar, varpå det är viktigt att det finns en tydlighet kring kommunens motiv till att arbeta med medskapande.

Att tillvarata värden och uppnå en långsiktighet

Med grund i teori och studiens resultat har tre övergripande faktorer som kan bidra till en långsiktighet i projektet identifierats; *Placekeeping*, *förvaltning* och *utvärdering*. Faktorerna diskuteras mer ingående nedan. Avsnittet lyfter även hur de i studien identifierade värden som genererats av medborgarnas delaktighet i medskapandeprocessen, *ett stärkt socialt kapital*, *en kreativ kraft* och *erfarenheter av och en relation till platsen*, kan användas i en vidare omvandling av Gåsebäck, i syfte att besvara studiens andra frågeställning.

Placekeeping

Projektet uppfyller på många sätt de punkter som lyfts av Markusen & Gadwa (2010) lyfter som delar av kreativ placemaking. Det bidrar till en decentralisering av kulturen i staden, och uppfyller författarnas mål för kreativ placemaking kring att *stärka och förbättra lokala nätverk av kreativa verksamheter* samt att *stärka deras fäste i samhället*. Vidare uppfyller projektet författarnas komponenter för framgångsrik placemaking genom att det bygger på *kreativa initiativtagare*, att *mobilisera stöd från medborgare*, *kulturella verksamheter* och *den privata sektorn*, att *bygga partnerskap och samarbeten* samt att *utgå ifrån platsens särskilda karaktär*. Avseende den sistnämnda punkten har det i medskapandeprocessen särskilt beaktats att tillvarata de erfarenheter av och relationer till platsen och området som medborgarna i egenskap av konnässörer besitter, liksom förespråkas av Mellqvist (2017). Genom att inkorporera detta värde i vidare planering kan arvet, karaktären och minnen av området som lever kvar och berättar om platsens historia användas för att skapa ett intressant och unikt område med en lokal och historisk förankring i staden. Att stärka områdets identitet på detta sätt kan göra platsen mer attraktiv att besöka, vilket i förlängningen bör leda till att platsen och området befolkas i större utsträckning än idag och upplevs som tryggare. Detta har en stor betydelse särskilt

gällande Gåsebäck eftersom det länge har upplevts som ett otryggt och öde område. Förgröning är en annan del i arbetet som ska öka områdets attraktivitet, men även bidrar till det ekologiska hållbarhetsperspektivet genom att stärka olika ekosystemtjänster som fördröjning av dagvatten, luftrening, pollinering eller en ökad biologisk mångfald. Förgröning skulle även kunna kombineras med samförvaltning (se vidare i avsnittet "Förvaltning", s. 55) där medborgare eller verksamheter på brandstationen bidrar, och således även bidrar till det sociala och ekonomiska hållbarhetsperspektivet genom ett större socialt utbyte och lägre driftskostnader.

Eftersom målet är att brandstationen ska drivas vidare av de verksamheter som etablerar sig där utan kommunens inblandning, ligger ett ansvar hos dem kring hur brandstationen när den är i drift uppfattas utåt. Castell (2010) och Listerborn & Claesson (2013) menar att vem som skapar platsen och dess identitet bidrar till att sätta normen för vem som avses vistas där och engagera sig i platsen, och att till stor del överlåta detta till medborgare och grupper som tenderar handla efter privata intressen kan i vissa fall bli problematiskt sett till social inkludering. Kommer medborgarna som är verksamma på brandstationen bibehålla en öppen, inkluderande och välkomnande karaktär, eller istället arbeta instängt i sina hyrda lokaler? Här är det viktigt att verksamheterna är överens om hur man ska förhålla sig så att projektets ursprungliga syfte som mötesplats inte går förlorat. En food-court liksom det planeras för bidrar exempelvis till en mer öppen karaktär och lockar en bredare grupp av människor, som kanske även besöker en ateljé eller pop-up-butik under sina besök, vilket är ett exempel på hur de olika verksamheterna kan hjälpa varandra genom en slags klustereffekt. Med återkommande utställningar, öppet hus, konserter, event eller liknande kan även verksamheterna i byggnaden tillgängliggöra och uppmärksamma den fria kulturen i Helsingborg och bland stadens medborgare. Att blanda publika och privata verksamheter bör bidra till att öppna upp verksamheten för allmänheten och i förlängningen generera sociala värden, liksom har visat sig i referensprojektet REHAB Kultur i Malmö med goda resultat (Carnemalm, 2018). Att kunna locka fler människor med ett bredare utbud av verksamheter bidrar även till projektets ekonomiska hållbarhet, vilket är av stor betydelse då det måste kunna bära sig självt för att kunna fortgå. Samtidigt kan förmånliga hyreskontrakt och möjligheter för medborgare att testa sina verksamheter och företag på platsen stimulera kreativitet och företagande, vilket ekonomiskt sett är gynnsamt för staden generellt, liksom Markusen & Gadwa (2010) påpekar i sitt resonemang kring målen med kreativ placemaking.

Hur hanteras överlämnandet av projektet?

Likt tidigare nämnt är projektgruppens tanke att verksamheterna i byggnaden ska överta och på egen hand driva brandstationen vidare efter projekttidens formella slut utan kommunens inblandning. För att uppfylla de tre nyckelfaktorerna för långsiktig placekeeping, *formalisering och institutionalisering*, *adaptiv kapacitet* och *lokala myndigheters roll och stöd* som identifieras av Mattijssen et al. (2017), är ett möjligt tillvägagångssätt här att med grund i det stärkta sociala kapital som medskapandeprocessen bidragit till, bilda en förening bestående av de verksamma i byggnaden som sedan driver brandstationen vidare. Att använda en förening inom verksamheten är en beprövad metod i referensprojektet REHAB Kultur, som har visat på positiva resultat i fallet (Carnemalm, 2018). Tankestationen spelar som kommunikationskanal här en potentiellt viktig roll då den sammanbinder medborgare som aktörsgrupp i projektet och ökar förtroendet mellan de verksamma i byggnaden, länkar olika kulturfalanger så att dessa kan stödja varandra på olika sätt, samt till viss del överbrygger klyftor inom projektorganisationen genom att kommunicera som en samlad kraft snarare än enskilda individer. Att samla verksamma i byggnaden underlättar en samordnad styrning av projektet, och förbättrar förutsättningarna att skapa en bestående verksamhet och placekeeping. Projektgruppen bör i god tid innan överlämnandet förbereda och stötta medborgarna inför övertagandet, genom att tillsammans med dem utforma en stabil grund för långsiktig förvaltning. Teorin förespråkar här tydliga spelregler, och en tydlig ansvarsfördelning som motverkar att en särskild grupp blir mer styrande än andra (Dempsey & Smith, 2014; Listerborn & Claesson, 2013). En förening bidrar även som en gemensam kraft till en stabilitet och legitimitet i projektet som som kan få större inflytande än enskilda individer vid eventuella förändringar. Teorin förespråkar vidare någon form av kontakt mellan föreningen och förvaltare eller kommunen för en ytterligare stabilitet vid behov av stöd, eventuella politiska svängningar etc. (Mattijssen et al., 2017), vilket talar för att en bibehållen kontakt med kommunen och förvaltaren kan vara av godo för projektets fortgång. Dock förutsätter funktionen i en samordnad förening att deltagarna är intresserade av att engagera sig i tillräcklig mån, inte enbart initialt utan även över tid, varpå utbytet av deltagandet återigen blir en viktig fråga.

Förvaltning

En form av medskapande som sällan ryms inom dialogtrappan är förvaltning. Förvaltning sker bortom projekt och planeringsprocesser i form av vardaglig användning, drift, underhåll och skötsel. I ett samarbete mellan exempelvis projektgruppen, förgröningsgruppen, fastighetsägaren- och förvaltaren MEX, medborgarna, kommunens stadsmiljöavdelning och enhet för drift- och underhåll

skulle en ram för samförvaltning kunna tas fram, och skapa en plan för hur medskapande kan fortsätta även efter omvandlingen för att möjliggöra ett långsiktigt deltagande och bidra till placekeeping. Exempelvis skulle medborgare eller verksamheterna som hyr lokal i brandstationen kunna medverka vid skötsel av grönytor och liknande. Detta skulle kunna lanseras som ett testprojekt på kommunens fastighet där brandstationen är belägen, och sedan skalas upp för större delar av Gåsebäck. Dempsey & Smith (2014) menar att kommunikation mellan planerare och förvaltare, i detta fall medborgarna som driver projektet vidare i samverkan med MEX, samt en överenskommen långsiktig vision som också efterföljs är en förutsättning för placekeeping. En bristande dialog mellan planerare och förvaltare kan resultera i hinder för förvaltningen, eller att platsen inte kan förvaltas på ett sätt som gör att den uppfyller planerarens ursprungliga syfte.

Utvärdering

Enligt projektgruppen saknas idag dokumentering och långsiktig utvärdering av liknande medskapandeprojekt, vilket också bekräftas av SKL (2013). SKL (2013) menar att det redan i början av en dialogprocess bör finnas en plan för hur denna ska utvärderas med mål och indikatorer, vilket dock blir problematiskt i det studerade fallet eftersom det rör sig om en långsiktig, icke-målstyrd process. Dokumentation och utvärdering bör trots detta prioriteras då det kan bidra till att besvara frågor kring dialogformen och till vilken grad medskapande är meningsfullt. Samtidigt kan det ge en uppfattning om och nya insikter kring medskapandets roll i, och effekt på stadsomvandlingsprocessen. Särskilt intressant är att utvärdera det upplevda utbytet (Observation 6, 2019), samt eventuella skillnader mellan faktisk och upplevd möjlighet till inflytande hos medborgarna. Om medborgarna upplever sig sakna de verktyg eller den information som krävs för att kunna delta på ett meningsfullt sätt spelar det ingen roll hur stora möjligheterna är för dem att påverka. På liknande sätt problematiserar Tahvilzadeh (2015) hur möjligheterna som finns för deltagande inte har någon betydelse för *om* det faktiskt påverkar beslutsfattandet i slutänden.

Långsiktighet - en utmaning med att arbeta med medskapande

Problematiken som kan uppstå gällande att arbeta med medskapande i större, långsiktiga projekt liksom stadsförnyelsen av Gåsebäck, är att det deltagande och de initiativ som sker i processen nu riskerar försvinna allt eftersom processen framskrider. Hur mycket av det inflytande som deltagandet hittills har lett till finns exempelvis kvar om tio år? En förutsättning för att deltagandet verkligen ska få

genomslag i det slutliga resultatet av stadsförnyelseprojektet, är att detta fortsatt bedrivs kontinuerligt genom hela processen. Detta är ofta svårt i praktiken då planeringsprocessens olika skeden är mottagliga och påverkbara för deltagande i olika grad, liksom både uppmärksammas av Listerborn och Claesson (2013) men även bekräftas av medlemmar i projektgruppen (Observation 6, 2019). I den fas omvandlingen av Gåsebäck befinner sig i nu, kring identitetsskapande och placemaking av området, är det relativt enkelt att involvera medborgare och lokala aktörer på olika sätt. När det däremot senare kommer till exempelvis ny detaljplanläggning av området är det inte säkert att samma möjligheter finns för medskapande som i processens tidiga stadier, med tanke på inflytandet av privata markägare eller fastighetsbolag, samt att ekonomiska intressen blir mer framträdande efterhand, liksom Listerborn (2015) uppmärksammar. Gentrifiering genom fastighetsutveckling och höjda markpriser på sikt har redan förutspåtts kommer ske, vilket riskerar tränga undan små kulturella och kommersiella aktörer. Det kan tyckas motstridigt att de som idag är kärnan i medskapandet av området kan komma att tvingas bort om områdets identitet och markpriser väsentligen förändras som en följd av att en blandad bebyggelse uppstår på sikt. Vilken typ av bostäder och verksamheter som etablerar sig efterhand på Gåsebäck har alltså sannolikt en stor betydelse för områdets framtida identitet, och vem som avses bo och verka där oavsett den form av identitetsskapande som sker idag. Det bör dock betonas att den deltagande- och medskapandeprocess som pågår i området idag ligger till grund och skapar förutsättningar för den fortsatta omvandlingen, varför dess värden bör bejakas i senare skeden av planeringsprocessen.

Metoddiskussion

Den huvudsakliga kritik som kan riktas mot valet av deltagande observation som metod är att materialet till stor del bygger på egen perception, vilket leder till svårigheter att reproducera och verifiera datan. Detta är också en allmän kritik mot fallstudier, som dock bör vägas mot nyttan med de djupgående perspektiv och möjliga insikter som metoderna möjliggör (Denscombe, 2009).

Den valda metoden behövdes för att kunna nå en komplexitet och ett djup i den insamlade datan, samt att tydligare kunna se och förstå relationer mellan de olika aktörerna som är involverade i projektet. Samtidigt innebar det en möjlighet för deltagarna vid observationerna att själva lyfta ämnen de såg som centrala som eventuellt annars inte hade lyfts in i studien. Metoden går hand i hand med temat för studien, att centrala frågor lyfts underifrån från de som deltagit i studien. En annan avvägning var att observationerna innebar en möjlighet att involvera fler deltagare

och deras perspektiv än vad som hade varit möjligt med intervjuer. Observationer vid Tankestationens möten sågs exempelvis som mer effektivt än personintervjuer då en sammankomst redan var planerad och det tillfället kunde användas, istället för att försöka nå ut till och boka in intervjuer med medborgare, som dessutom kan vara en svår grupp att nå. Samtidigt gav det en möjlighet att lyssna på och förstå flera medborgares synvinklar vid samma tillfälle, och att uppfatta på vilka sätt dessa hjälper och stöttar varandra i projektet.

SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

I detta avsnitt beskrivs studiens huvudsakliga slutsatser. Därefter lyfts ett antal förslag på aspekter att beakta i den fortsatta processen i projektet på brandstationen med grund i teori, studiens resultat och lärdomar från referensprojektet. Slutligen ges förslag på frågor för fortsatt forskning inom ämnesområdet.

Slutsatser

Frågeställning 1 - Vilken roll spelar stadens medborgare i det projekt som bedrivs på den gamla brandstationen på Gåsebäck i Helsingborg som en del av Gåsebäcks omvandling, och hur omfattande är medborgarnas egentliga inflytande över beslutsfattandet och processen?

Studien har visat att medborgarnas roll och inflytande över projektet på brandstationen har varierat under processen. Djupare deltagande har skett vid konsultation om projektets inriktning, och deltagande vid aktiviteter som ska bidra till att förstärka områdets identitet. Medskapande förväntas bli mest framträdande efter projektets formella slut då kommunen överlämnar projektet till medborgarna som ska driva brandstationen vidare på egen hand. Medborgarna visade sig även vara mindre delaktiga vid policyinriktade beslut rörande processdesign, ram för deltagande etc. som generellt styrs av projektgruppen, vilket dock är en förutsättning för en effektiv process, samtidigt som det inte är meningsfullt att involvera medborgare i varje enskilt beslut. En viss grad av styrning ovanifrån har visat sig vara avgörande för projektets genomförbarhet. Projektgruppens arbete med att förankra det politiskt i sig har varit en förutsättning för att kunna erbjuda medborgare en möjlighet att delta i projektet på brandstationen, som en del av den medskapandeprocess som ska stärka identiteten på Gåsebäck.

Studien har även visat hur ambassadörsrollen har varit av stor betydelse då rollen med förtroende och nätverk som verktyg har lyckats överbygga vissa klyftor mellan kommun och medborgare, samt nå ut till och engagera fler för att öka antalet deltagare. Initieringen av en gemensam plattform för medborgarna, Tankestationen, har även inneburit ett sätt för deltagarna att effektivisera kommunikationen med projektgruppen, samt stärka sin roll och möjlighet att driva genom vissa initiativ. Samtidigt ökar plattformen förutsättningarna för en långsiktighet i projektet genom att deltagarna bygger upp en sammanhållning och stödjer varandra på olika sätt vilket kan öka deras inflytande i den fortsatta processen.

Frågeställning 2 – Vilka värden bidrar medborgarnas deltagande i projektet till idag, och hur kan dessa värden användas i planeringen och områdesförnyelsen av Gåsebäck för att bidra till en social hållbarhet ur ett långsiktigt perspektiv?

I studien har tre övergripande värden som genererats av medborgarnas deltagande i medskapandeprocessen inom projektet identifierats; *Ett stärkt socialt kapital, en kreativ kraft, samt erfarenheter av och en relation till platsen.* Samtliga värden kan användas i den vidare områdesförnyelsen av Gåsebäck, men en förutsättning för detta är att resultatet av projektet på brandstationen fungerar i praktiken även efter överlämnandet till medborgarna, och kan bestå trots en förväntad gentrifiering av området. För att uppnå en långsiktighet i projektet behöver medborgarna och verksamheterna på brandstationen erbjudas ett visst stöd från kommunens sida. En gemensam bild bland involverade medborgare och verksamheter kring av vad medskapande egentligen innebär inom projektet behöver skapas. Dessa behöver även förberedas på att ta över projektets resultat och ha en plan för hur detta ska hanteras, framför allt avseende förhållningssätt för att projektets ursprungliga syfte ska uppfyllas. I ett större sammanhang kan identitetsskapandet med inriktning mot en viss kultur behöva balanseras med andra intressen för att området inte ska riskera att verka exkluderande, genom att nya normer för hur området ska användas och vem som avses vistas där skapas.

I studien har placekeeping och förvaltning av platsen identifierats som områden inom vilka de tre ovan nämnda värdena kan användas. Förutsättningar för ett samlat arbete här finns redan i form av en sammanhållen organisation i form av Tankestationen, alternativt skulle platsen kunna förvaltas av en förening bestående av verksamma i brandstationen och andra intresserade medborgare. Ett samarbete mellan exempelvis medborgare, förvaltaren, enheten för drift och underhåll och stadsmiljöavdelningen skulle här kunna ligga till grund för en plan för

samförvaltning, som senare skulle kunna skalas upp och tillämpas på större delar av Gåseback.

Slutligen har dokumentation och utvärdering av projektet, samt jämförelser av liknande projekt identifierats som viktiga aspekter för att kunna kartlägga om och på vilka sätt medskapandeprocesser bidrar till en hållbar stadsutveckling, samt hur detta på ett mer konkret sätt kan användas i en vidare omvandlingsprocess. Detta kan även fungera som en indikator på om satsningen på medskapande- och deltagandeprocesser uppfyller Helsingborgs stads mål, visioner och förväntningar med detta arbete.

Förslag inför fortsatt process

Enas kring en gemensam vision. Aspekter inom projektet som exempelvis syfte och mål med projektet, värdegrunder, metoder för att nå ut till olika medborgargrupper, samt hur urval av verksamheter ska gå till, behöver specificeras men även klargöras för involverade aktörer i projektet för att skapa en tydlig bild över den fortsatta processen. Dessa punkter bör beaktas i den projektplan som arbetas fram av projektgruppen under våren 2019.

Klargör innebörden av medskapande. Ta fram en gemensam bild av vad medskapande innebär tillsammans med involverade aktörer, förslagsvis främst verksamheterna i brandstationen som ska driva projektet vidare efter dess formella avslut. Att klargöra ansvarsfördelning, förhållningssätt, förväntningar etc. är en förutsättning för en fungerande verksamhet, och säkerställer att projektet inte förlorar sitt ursprungliga syfte som en kreativ mötesplats för alla.

Skapa en grund för långsiktighet. Att skapa en stabil grund för den fortsatta verksamheten i brandstationen, genom att exempelvis bilda en form av förening av de verksamma i byggnaden, är ett sätt att kraftsamla för en större chans till inflytande vid eventuella svängningar inom kommunen generellt. Att bilda en förening som ansvarar för uthyrning av lokaler etc. är även en lärdom från REHAB där tillvägagångssättet har fungerat även i praktiken. Att behålla en viss kontinuerlig kontakt med kommunen och förvaltaren har även i tidigare forskning visat sig bidra

till en mer stabil grund för långsiktighet i projektet, varpå det bör övervägas. Detta förutsätter att medborgarna och kommunen kommer fram till hur denna dialog ska ske gemensamt för att förhindra ett för stort inflytande från kommunens sida.

Ta fram en plan för förvaltning och placekeeping. En aspekt av medskapande som sker utanför planeringsprocessen är förvaltning och placekeeping. För att uppnå en långsiktighet bör det därför vara en fördel att lägga en grund för den fortsatta förvaltningen av platsen redan i planeringsskedet. I dialog med medborgare, förvaltare, enheten för drift och underhåll, stadsmiljöavdelningen och andra relevanta aktörer skulle en plan för samförvaltning exempelvis kunna tas fram och testas som ett pilotprojekt på brandstationen. I ett senare skede vore det intressant att undersöka om och hur kan detta skulle kunna skalas upp och tillämpas även i andra delar av Gåseback inför, under och efter omvandlingen till blandad stad.

Ta fram en plan för återkoppling. Återkoppling till medborgare, verksamheter och lokala aktörer bör ske kontinuerligt genom hela projektet för att skapa en legitimitet. En mer omfattande återkoppling vid projektets överlämnande (och även efter detta) är dock en särskilt viktigt för vidare utvärdering av projektet. Här är frågor kring hur medborgarna har upplevt sin egen möjlighet till inflytande och vilket upplevt utbyte mellan aktörerna som uppfattats, intressanta att undersöka djupare än vad som varit möjligt inom ramarna för studien. Att projektgruppen och medborgare var för sig för någon form av dokumentation av processen, som sedan jämförs för att fånga upp skilda uppfattningar och utbyte är ett annat alternativ.

Dokumentera och utvärdera. Att avsätta tillräckliga resurser för dokumentation, utvärdering och uppföljning av projektet är av stor betydelse då denna typ av information generellt saknas för liknande projekt. Informationen är av stor betydelse då den kan användas i vidare utveckling av Gåseback och andra stadsdelar, och även fungera som en indikator på om satsningen på medskapande- och deltagandeprocesser inom H+-projektet uppfyller Helsingborgs stads mål, visioner och förväntningar med detta arbete.

Förslag på fortsatta studier

Följande förslag har inom studien identifierats som potentiella forskningsområden som kan bidra till att främja utvecklingen av medskapande- och deltagandeprocesser inom samhällsplanering och hållbar stadsutveckling;

- Hur kan deltagandeprocesser utformas för att en god balans mellan deltagandet och utbytet för medborgarna ska kunna uppnås, och motivera fler till att delta?
- Till vilken grad är medskapande meningsfullt, och för vem? Kring vilka frågor och i vilka faser av ett projekt eller en process är det meningsfullt att involvera medborgare, och i vilken grad och bredd?
- Hur kan kommuner och medborgare samverka kring placekeeping och förvaltning? Vilka för- och nackdelar finns med detta?
- Hur kan senare planeringsskeden tillgängliggöras för deltagande? Vad skulle detta innebära för de olika involverade aktörerna och stadsutveckling generellt?
- Dokumentation och utvärdering av liknande processer, gärna långsiktiga som följs över några år, behövs för att kunna studera medskapande- och deltagandeprocesser generellt.
- Jämförelser mellan olika slags medskapande- och deltagandeprocesser kan bidra till att kartlägga vilka metoder som tenderar vara mer eller mindre lämpliga i olika typer av processer och sammanhang. Finns det exempelvis skillnader i utfallen av starkt finansierade och svagt finansierade, eller starkt styrda och svagt styrda projekt?

SLUTORD

Som slutord vill jag belysa att det även om möjligheterna till medborgardeltagande i stadsbyggnadsprocessen i form av genuint medskapande underifrån till viss del är begränsade och dess långsiktiga effekter svåra att konkret bedöma, är viktigt att uppmärksamma och testa nya former av planering liksom den process som pågår på brandstationen på Gåsebäck. Varje enskild medskapandeprocess har olika förutsättningar varpå det inte finns en standardiserad lösning för hur processen ska bedrivas. Varje specifikt fall behöver bedömas utifrån vilken grad av styrning som behövs för ett genomförande, samt var i processen och i vilket omfattning medskapande bör och kan ske för att det upplevda utbytet mellan involverade parter ska bli så stort som möjligt. Genom att på olika sätt testa, jämföra och utvärdera medskapande- och deltagandeprocesser kan nya metoder och tillvägagångssätt utvecklas för att kunna möta olika aktörers krav på inflytande över planeringen och stadens utveckling, som en del av arbetet mot en socialt hållbar och långsiktig stadsutveckling.

REFERENSER

Publikationer

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, vol. 35, ss. 216-224.

Buizer, M., Elands, B., Mattijssen, T., van der Jagt, A., Ambrose, B., Gerohazi, E., Santos, A. & Møller, M. S. 2015. *The governance of urban green spaces in selected EU-cities, Policies, practices, actors, topics*. Project report D6.1, GREEN SURGE. Tillgänglig:

http://www.eukn.eu/fileadmin/Files/News/2015/Buizer_et_al_2015_D6.1_GREEN_SURGE_The_governance_of_urban_green_spaces_in_selected_EU_cities.pdf

(Hämtad 2019-03-14).

Castell, P. 2010. The ambiguity of togetherness: experiences from a participative open space management initiative in a residential area. I *Managing yards and togetherness – Living conditions and social robustness through tenant involvement in open space management*. Diss. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.

Dempsey, N. & Smith, H. 2014. Understanding place-keeping of open space. I (red) Dempsey, N., Smith, H. Burton, M. 2014. *Place-keeping - Open space management in practise*. Routledge. New York & London, 2014.

Dempsey, N., Burton, M., Smith, H. 2014. From space to place - The importance of place-keeping. I Dempsey, N., Smith, H. Burton, M. (red.) 2014. *Place-keeping - Open space management in practise*. Routledge. New York & London.

Denscombe, M. 2009. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, andra upplagan. Studentlitteratur, Lund.

Edelenbos, J. & Klijn, E. H. 2006. Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A Comparative Analysis of Six Interactive Processes in the Netherlands. *Journal of Public Administration Research & Theory*, 16:417–446.

Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, Vol. 12(2), ss. 219-245. Doi: 10.1177/1077800405284363.

Hague, C. 2005. Planning and place identity. I Hague, C. & Jenkins, P. (red.) 2005. *Place identity, participation and planning*. Routledge, London. Tillgänglig: https://books.google.se/books?id=GAVEzCpwtJUC&printsec=frontcover&hl=sv&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Hämtad 2019-02-20).

Henecke, B. Khan, M. 2002. *Medborgardeltagande i den fysiska planeringen - en demokratiteoretisk analys av lagstiftning, retorik och praktik*. Report No. 36.

Sociologiska institutionen. Lunds Universitet. Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/4453664/3972503.pdf> (Hämtad 2019-01-15).

Högdahl, E. 2007. *På andra sidan Trädgårdsgatan. Om Norr och Söder i förändringens Helsingborg*. Helsingborgs stad och Lunds universitet, Campus Helsingborg 2007. 122 s., ill. ISBN 91-85838-71-3.

Jansson, M., Vogel, N., Fors, H. & Randrup, T. B. 2018. The governance of landscape management: new approaches to urban open space development.

Landscape Research, DOI: 10.1080/01426397.2018.1536199. Länk PDF:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426397.2018.1536199?scroll=top&needAccess=true> (Hämtad 2019-03-27).

Johansson, R. (2007). On case study methodology. *Open House International*, vol 32:3, ss. 48-54.

Lindholm, T. 2015. Medborgardialog - ett sätt att bygga socialt kapital? I Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. (red.) 2015. *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Klippan: Arkus.

Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. 2015. Introduktion. I Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. (red.) 2015. *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Klippan: Arkus.

Listerborn, C. 2015. Medborgarinflytande - om makt, genus och stadsutveckling. I Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. (red.) 2015. *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Klippan: Arkus.

Listerborn, C & Claesson R. 2013. Att synas och ta plats i staden – om medborgarinflytande i förändringsprocesser. I Boverket. 2013. *Konsten att gestalta offentliga miljöer – Samverkan i tanke och handling*. Elanders Fälth & Hässler. Värnamo.

Markusen, A. & Gadwa, A. 2010. *Creative placemaking*. Markusen economic Research Services and metris arts consulting. Washington. Tillgänglig:

<https://www.arts.gov/sites/default/files/CreativePlacemaking-Paper.pdf> (Hämtad: 2019-02-25).

Markusen, A. & Nicodemus, A. G. 2014. Creative placemaking: how to do it well. I *Community Development Investment Review*, Federal Reserve Bank of San Francisco (2), 35-42. Länk PDF: <https://www.frbsf.org/community-development/files/creative-placemaking-how-to-do-it-well.pdf> (Hämtad 2019-02-25).

Mattijssen, T. J. M., van der Jagt, A. P. N., Buijs, A. E., Elands, B. H. M., Erlwein, S. & Laforteza, R. 2017. The long-term prospects of citizens managing urban green space: From place making to place-keeping? *Urban forestry & Urban Greening*, (26). 78-84.

Mellqvist, H., Kristensen, L. S., & Konijnendijk van den Bosch, C. (2016). *Participatory green structure planning for linking urban and rural landscapes - a case study from Ronneby, Sweden*. Nordic Journal of Architectural Research 3, 71-96.

Mellqvist, H. 2017. *The connoisseur method – A study on long-term participation in landscape planning*. Epsilon, Alnarp 2017. Länk PDF: https://pub.epsilon.slu.se/14356/1/Mellqvist_H_170522.pdf (Hämtad 2019-04-19).

Nyström, J. & Tonell, L. 2012. *Planeringens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Smith, H., Dempsey, N., Burton, M. 2014. Coordinating place-keeping - Towards more sustainable places. I Dempsey, N., Smith, H. Burton, M. (red) 2014. *Place-keeping - Open space management in practise*. Routledge. New York & London.

Tahvilzadeh, N. 2015. Deltagande styrning - optimistiska och pessimistiska perspektiv på medborgardialoger som demokratipolitik. I Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. (red.) 2015. *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Klippan: Arkus.

Tunström, M. 2015. Gemenskap i den hållbara staden - social hållbarhet och medborgarinflytande. I Lindholm, T., Oliveira de Costa, S., Wiberg, S. (red.) 2015. *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Klippan: Arkus.

Internet

Delegationen för hållbara städer. 2012. Femton hinder för hållbar stadsutveckling. Stockholm: Delegationen för hållbara städer. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/contentassets/dce3f7e3d80d4bcaa06ad2071366beda/femton-hinder.pdf> (Hämtad 2019-02-13).

Europarådet. 2000. Europeiska landskapskonventionen. Tillgänglig:

<https://www.coe.int/en/web/landscape/the-european-landscape-convention> (Hämtad 2019.02.12).

Helsingborgs stad. 2011a. *FÖP H+ - fördjupning av översiktsplan för H+*, antagandehandling, avstamp och förslag, 1-36. Länk pdf:

<https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/oversiktsplanering/gallande-oversiktsplaner/h/> (Hämtad 2019-01-17).

Helsingborgs stad. 2011b. *FÖP H+ - fördjupning av översiktsplan för H+*, antagandehandling, delområden, 37-90. Länk pdf: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/oversiktsplanering/gallande-oversiktsplaner/h/> (Hämtad 2019-01-17).

Helsingborgs stads bevarandepanskommitté. 2012. *Bevarandeprogram för Gåsebäck och Husarområdet*. Länk pdf: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/natur-och-kultur/bevarandeprogram/gaseback-och-husarområdet/> (Hämtad 2019-01-20).

Helsingborgs stad. 2015a. *Förstudie Gåsebäck*. Slutrapport den 28 januari 2015.

Länk PDF: <https://hplus.helsingborg.se/etapper/gaseback/> (Hämtad 2019-01-17).

Helsingborgs stad. 2017. *Gåsebäck*. <https://hplus.helsingborg.se/etapper/gaseback/> (Hämtad 2018-09-19). Publicerad 2017-02-22.

Helsingborgs stad. 2018. *Aktiviteter på Gåsebäck*. <https://hplus.helsingborg.se/etapper/gaseback/aktiviteter-pa-gaseback/> (Hämtad 2019-01-17). Publicerad 2018-08-01.

Helsingborgs stad. 2015b. *Snabbt, bekvämt och hållbart med Helsingborgsexpressen*. Tillgänglig: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/trafik-och-byggprojekt/trafik-och-stadsmiljo/helsingborgsexpressen/> (Hämtad 2019-05-06). Publicerad 2015-11-12. Senast uppdaterad 2018-09-11.

Kristiansson, U. 2018. Socialdemokraterna vill reda ut härvan kring brandstationen på Söder. *Helsingborgs Dagblad*. 24 augusti. Tillgänglig: <https://www.hd.se/2018-08-24/socialdemokraterna-vill-reda-ut-harvan-kring-brandstationen> (Hämtad 2019-04-15).

Lindqvist, S. 2018. Gamla brandstationen på Gåsebäck blir 5 500 kvadratmeter kulturhus. *Helsingborgs Dagblad*. 21 augusti. Tillgänglig: <https://www.hd.se/2018-08-21/gamla-brandstationen-pa-gaseback-blir-5-500-kvadratmeter> (Hämtad 2019-04-15).

Lindqvist, S., Nilsson, T., Kristiansson, U. 2018. Förvåning och förvirring i kommunen om kulturhus på Gåseback. *Helsingborgs Dagblad*. 24 augusti.

Tillgänglig:

<https://www.hd.se/2018-08-24/forvaning-och-forvirring-i-kommunen-om-kulturhus-pa-gaseback> (Hämtad 2019-04-15).

Lorentsson, J. 2018. "Helsingborgs stad köper "strategisk" fastighet på Gåseback". *Helsingborgs Dagblad*. Publicerad 2018-10-17. <https://www.hd.se/2018-10-17/helsingborgs-stad-koper-strategisk-fastighet-pa-gaseback> Hämtad: 2019-03-17

Malmö stad. 2019. *Om Sorgenfri*. Tillgänglig: <https://malmo.se/Service/Varstad-och-var-omgivning/Stadsplanering--strategier/Utbyggnadsomraden/Sorgenfri/Om-Sorgenfri.html> (Hämtad 2019-04-15). Senast uppdaterad 2019-02-06.

Rehab Kultur. U.å. Tillgänglig: <https://www.rehabkultur.se> (Hämtad 2019-04-15).

Sommelius, S. 2018a. En brandstation för den fria kulturen! *Nya KulturSörens blogg*. 25 augusti. Tillgänglig: <http://www.nyakultursoren.se/?p=9635> (Hämtad 2019-04-15).

Sommelius, S. 2018a. Av kulturhuset bidde en "inkubator för entreprenörskap". *Nya KulturSörens blogg*. 23 augusti. Tillgänglig: <http://www.nyakultursoren.se/?p=9657#more-9657> (Hämtad 2019-04-15).

Street Art Helsingborg. u. å. "*Street Art Helsingborg*". <http://www.streetarthbg.se> (Hämtad 2019-02-10).

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). 2013. *Medborgardialog som del i styrprocessen*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Föreläsningar

Carnemalm, Björn. 2018. *Hur kulturarbetare blir del av exploatering istället för offer för gentrifiering*. Föreläsning. Kulturhuset Rehab. Spånehusvägen 83, Malmö. 2019.10.16.

Empiriska källor

Observation 1. 2019. Uppstartsmöte, Stadsbyggnadsförvaltningen, Järnväggsgatan 22, Helsingborg. 2019.01.16.

Observation 2. 2019. Tankestationen. Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.02.06.

Observation 3. 2019. Projektgruppens möte, Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.02.11.

Observation 4. 2019. Tankestationen. Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.03.06.

Observation 5. 2019. Projektgruppens möte. Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.03.11.

Observation 6. 2019. Projektgruppens möte. Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.03.18.

Observation 7. 2019. Tankestationen. Gamla brandstationen, Gåsebäcksvägen 2, Helsingborg. 2019.03.21.